

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โดย นายสมศักดิ์ ขอบผล และคณะ

เสร็จโครงการ กรกฎาคม 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะผู้วิจัย

1. นายสมศักดิ์ ชอบผล

2. นายพิทยา สังขะเลขา

3. นางวันเพ็ญ รัตนบุรี

โครงการผู้บริหารโรงเรียนทำวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชน สังคม และประเทศชาติให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ดังพระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความ มั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือน ตัวอาคารไว้บนตัวเอง สิ่งก่อสร้างจะ มั่นคงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อเสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” การจัดการศึกษา ในระบบโรงเรียนเป็นกลไกหลักที่มีความสำคัญในการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้หล่อหลอมให้นักเรียนเป็นผู้รู้จักความพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ภายใต้อุดมการณ์หลักคุณธรรมและใช้หลักความรู้ในการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างรากฐานที่ดีให้แก่เด็กตั้งแต่วัยเด็ก เป็นการศึกษาที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงของชีวิต สิ่งแวดล้อม และสังคมท่ามกลางกระแสและวิถีการของเศรษฐกิจจากระบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันและมุ่งหวังกำไร จนทำให้คนเป็นนักบริโภคที่ขาดการยั้งคิด ชีวิตเสียสมดุล

การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนักถึงความพอเพียง ทดลองปฏิบัติตน เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงนำมาสู่วิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การจัดการเรียนรู้จึงใช้ห้องเรียนเป็นแกนหลัก ใช้สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและกิจกรรมนักเรียนเป็นแกนรองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ครูและบุคลากรเป็นตัวแทนของความพอเพียง พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ชุมชนและสภาพแวดล้อมภายนอกอาจเป็นปัจจัยเอื้อและเป็นอุปสรรค ดังนั้น การพัฒนานักเรียนจึงต้องอาศัยปัจจัยรอบด้านที่จะมีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีค่านิยม และคุณลักษณะจนเป็นนิสัยที่ยั่งยืน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงจึงเริ่มจากการค้นหาปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ระบุปัญหาแล้วดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนดังนี้

- 1) การเตรียมการ เป็นวางแผนในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรโดยใช้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนเป็นผู้กำหนดกรอบแนวคิด ทิศทางและแนวการดำเนินการ แบ่งและมอบหมายหน้าที่ในการดำเนินงาน ตลอดจนควบคุม กำกับ และติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้
- 2) การดำเนินการสร้างหลักสูตร การสร้างจำเป็นต้องใช้ขั้นตอนดังนี้

2.1) แต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรฯ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพและบริบทโดยรอบ ชุมชน ศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาบริเวณใกล้เคียง ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อข่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2) ประชุมสัมมนาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วน เช่น ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าวิชาการโรงเรียน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนจากหน่วยงานด้านการพัฒนาชุมชน ครูผู้สอน และผู้แทนผู้ปกครอง เพื่อพิจารณาร่างหลักสูตร วิพากษ์ วิจารย์ และเสนอแนะ รวบรวมข้อมูลจากการประชุม ปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรและจัดพิมพ์

2.3) ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร ได้แก่ ครูผู้สอนเพื่อทำการวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนรู้ จัดทำ จัดหาสื่อและเครื่องมือวัดและประเมินผล ประชุมชี้แจงผู้ปกครองนักเรียนที่จะต้องสร้างความตระหนักและความร่วมมือในการร่วมกันจัดกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้

2.4) การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่โรงเรียน ได้แก่ การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมสนับสนุน การจัดทำป้ายคำขวัญ ป้ายแสดงความรู้ หลักคิดในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง การให้ความรู้เสริม การสอดแทรกในกิจกรรมโดยรวมของโรงเรียนทั้งการทำกิจกรรมหน้าแถว การประชุมสวดสัปดาห์ การพบครูประจำชั้นประจำวัน และครูเวรประจำวัน

จากผลการทดลองใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสงกับนักเรียนชั้นป. 1 – 3 พบว่า ความรู้ ทัศนคติ และเจตคติของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งมีพฤติกรรมปฏิบัติตนเป็นที่พึงพอใจของครูและผู้ปกครอง ดังนั้น โรงเรียนจึงควรนำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จัดการเรียนรู้อย่างจริงจัง เป็นระบบ และแพร่หลายต่อไป

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนโรงเรียนสหกรณ์นิคม- กลีกรรมทุ่งสง ปีการศึกษา 2552 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 46 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 52 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 71 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบประเมินคุณลักษณะด้านการปฏิบัติ และแบบสอบถามวัด เจตคติ ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t -test

ผลการวิจัย

1. หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง สร้างโดยยึดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลัก บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลาย เช่น เรียนในห้องเรียนปกติ ปฏิบัติกิจกรรม ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ศึกษาสถานการณ์จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้โครงการและกิจกรรมของโรงเรียน สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น โครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิล โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมบันทึกความดี หลักสูตรฯ มีดัชนีความสอดคล้องสูงกว่าเกณฑ์ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการใช้หลักสูตรพบว่า ความรู้และการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติของนักเรียนต่อหลักเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียน ไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

Abstract

The objectives of this research were (1) to development of Learning Lesson for Study of Sufficiency Economy (2) to compare knowledge practice and attitude of student pre-test and post-test after learning by the Learning Lesson for Study of Sufficiency Economy. The samples were 46 in Prathomsuksa 1 students, 52 in Prathomsuksa 2 students and 71 in Prathomsuksa 3 students from Sahakornnikomkasikam Tungsong school in cademic year 2009. The sample selected by purposive sampling. Research instrument used in this study were the tests, the practice assessments form and the attitude questionnaires. The qualitative data was analyzed by content analysis. The quanlitative data were analyzed by percentages, arithmetic mean, standard deviations and t – test.

Research findings were as follows :

1. The Learning Lesson for Study of Sufficiency Economy for Prathomsuksa 1 – 3 student taught for 20 hour. The Lesson made from Social Religious and Cultural core subject area, integrate with 8 subject areas and principle of the Sufficiency Economy. Several learning styles such as in normal classroom, activity practice, from learning resources, link real situation to daily life. Support learning with activity or project of school such as the scholarship from garbage recycle project, the development morality project, saving activity, virtue note. The IOC of curriculum were over criteria and best appropriate.

2. The result of curriculum : The knowledge and practices in Prathomsuksa 1 – 3 students of the post-test after used curriculum were higher than that of the pre-test before learning significantly at .01 level. The attitude in Prathomsuksa 2 – 3 students of the post-test after used curriculum were higher than that of the pre-test before learning significantly at .05 level but in Prathomsuksa 1 students no significantly differences. The parent's satisfaction were best.

สารบัญ

	หน้า
สรุปผู้บริหาร (Executive Summary).....	(1)
บทคัดย่อ.....	(1)
สารบัญ.....	(5)
รายการตาราง.....	(7)
รายการภาพ.....	(9)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง.....	7
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	7
ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	7
ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	8
หลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	11
การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	13
การประยุกต์ใช้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา.....	16
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	19
ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร.....	19
ความหมายของหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	19
การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา.....	21
การจัดทำหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	22
การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา.....	24
การพัฒนาหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือในการวิจัย.....	44
การเก็บข้อมูล.....	49
4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	52
4.1 สภาพปัจจุบัน.....	52
4.2 การจัดทำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	55
4.3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร.....	63
5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	75
สรุปผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	77
เอกสารอ้างอิง.....	79
ภาคผนวก 1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์.....	83
ภาคผนวก 2 ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ.....	84
ภาคผนวก 3 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	86
ภาคผนวก 3 บทความ.....	89

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1	29
2 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 2	29
3 ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวนักเรียน.....	52
4 ผลการศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของ ผู้ปกครองนักเรียน.....	53
5 ผลการประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรฯ กับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง.....	57
6 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง.....	58
7 หน่วยการเรียนรู้และเวลาเรียน.....	62
8 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	63
9 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	63
10 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	64
11 ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	64
12 ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	65
13 ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	66
14 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	66

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	67
16 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนรู้ ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	68
17 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครองนักเรียน.....	70

รายการแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
1 แนวทางการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา.....	21
2 ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา.....	23
3 ขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	26
4 ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบ One – Group Pretest –Posttet Design.....	43

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและปัญหา

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 19)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ มาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายของการศึกษาชาติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 6 การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้ 3 มิติ คือ

1. การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน

2. การเสริมสร้างสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่

3. การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

ทั้งนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นพันธกิจในการพัฒนาประเทศ

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และคณะ (2550 : 42) ได้เสนอให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษาของไทย โดยให้ผู้เรียนมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้รู้จักความพอประมาณ โดยมีความพอประมาณตามศักยภาพของตนเอง
2. เป็นผู้มีเหตุผล มีการใช้วิจารณญาณ พินิจพิจารณาอย่างถ่องแท้ ไม่ทำตามอารมณ์
3. เป็นผู้มีความกตัญญูที่ดีในตัวเอง รู้จักวางแผน รู้จักเตรียมตัวพร้อมรับกับความผันผวนของ

เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน

4. เป็นผู้มีความรู้ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง แสวงหาความรู้เพื่อการดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง และยังสามารถช่วยเหลือสังคมได้ด้วย

5. เป็นผู้มีคุณธรรม โดยมีความมานะ พากเพียร อดทน มีสติปัญญา รู้จักการให้ เสียสละ แบ่งปันเวลา และสิ่งของ ตลอดจนทรัพย์สินที่มีเกินพอให้ผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ยากไร้และด้อยโอกาสกว่าตนเอง

ทั้งนี้ ครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการอบรมสั่งสอนศิษย์

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) จึงนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา โดยได้เสนอแนวทางการไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์มี ดังนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตร

2.2 การจัดการเรียนการสอน

2.3 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

2.4 การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา

2.5 การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.6 การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ "การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา" ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2550 ที่ประชุมได้เสนอให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาบรรจุเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยถือเป็นหลักการที่สถานศึกษาต่างๆ จะนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อไป โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (มติน : 2550)

ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 5 – 6) ได้กำหนดนโยบายให้กลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ เป็นกลยุทธ์ที่ 1 สำหรับการจัดการศึกษาปีการศึกษา 2551 โดยกำหนดให้โรงเรียนใช้กิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ที่นำคุณธรรมที่คัดสรรเชื่อมโยงสู่การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระและส่วนวัฒนธรรมองค์การ ให้ความสำคัญแก่การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงเป็นจุดเน้นสำคัญ และกลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนภาคเอกชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับการศึกษาปฐมวัยและระดับประถมศึกษา ต้องนำแนวนโยบายดังกล่าวสู่การปฏิบัติโดยต้องจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียน

โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสงตั้งอยู่ในบริเวณหน่วยนิคมสหกรณ์ทุ่งสง ตำบลเขาขาวอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช นักเรียนในเขตบริการร้อยละ 90 เป็นบุตรหลานของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งการเป็นชุมชนสหกรณ์จะแสดงออกให้เห็นถึงการพึ่งพาตนเอง รับผิดชอบตนเอง รับผิดชอบต่อสังคม และเอื้ออาทรผู้อื่น ที่ต้องอาศัยหลักประชาธิปไตย ได้แก่ มีความเสมอภาค เพียงธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามัคคี (สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, 2543 : 5) อันเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลเขาขาวเป็นตำบลสหกรณ์ที่ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีทางสหกรณ์มายาวนาน (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2540 : 31) แต่ด้วยสภาวะปัจจุบันนักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลานของเหล่าสมาชิกสหกรณ์ได้มีพฤติกรรมที่ต่างออกไป เช่น บริโภคอย่างฟุ่มเฟือย ขาดทักษะใน

การพึ่งพาตนเอง ไม่ประหยัคคอคอม เป็นต้น สอดคล้องกับรายงานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลของครู ประจำชั้นปีการศึกษา 2550 ซึ่งพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้เงินมาโรงเรียนมากกว่าความจำเป็นที่ต้องใช้ ใช้วัสดุอุปกรณ์การเรียนและของใช้ส่วนตัวไม่คุ้มค่า นักเรียนไม่รู้จักช่วยเหลือตนเอง ขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพย์สินสาธารณะ เป็นต้น

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549) ได้ดำเนินโครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวถึง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวว่า ควรเริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรมจนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศน์วิทย์อย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสภาพภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนตนสามารถทำตนให้เป็นพึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด นอกจากนี้ ปรียานุช พิบูลสรารุช และระวีวรรณ ภาคพรต (2550) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ คือ

1. เป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้
2. เป็นการพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว พัฒนาชุมชน และการพัฒนาชาติเพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและมั่นคง
3. เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างคนกับคน คนกับชุมชน คนกับธรรมชาติ และคนกับวัฒนธรรม
4. เป็นหลักปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้าง ความตระหนักถึงคุณค่า ประยุกต์ใช้ต่อยอด สืบสานภูมิปัญญาไทย
5. เป้าหมายเพื่อการพัฒนาในทุกระดับให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ในการจัดการเรียนรู้ ปรียานุช พิบูลสรารุช ได้เสนอหลักการในการจัดทำหลักสูตรว่า ให้ยึดสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรา 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพเป็นแนวในการจัดทำหลักสูตร โดยบูรณาการแบบสหวิทยาการหรือบูรณาการในกลุ่มสาระการ

เรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เคร่งครัดรูปแบบของการเขียนหน่วยหรือแผนการเรียนรู้ ปรับได้ตามธรรมชาติของวิชา ระดับชั้น ตามบริบทของโรงเรียน แต่ขอให้คงหัวข้อสำคัญ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

ดังนั้น เพื่อให้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่การปฏิบัติ นักเรียนได้เรียนรู้ และเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี และนำแนวคิดไปยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต สามารถแก้ปัญหาคุณลักษณะของนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจส่งผลดีต่อผู้ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่นเป็นรากฐานในการพัฒนาประชาชนของท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาจัดการเรียนรู้แก้ปัญหาของนักเรียนตามที่กล่าวแล้วข้างต้น อีกทั้งเป็นการสร้างพื้นฐานการใช้ชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา คือ

1.1 การสร้างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสหกรณ์นิคมกลีกรมทุ่งสง ตามหลัก 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไข 2 ข้อ คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทดลองใช้หลักสูตร

2. ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรม
ทุ่งสง ประจำปีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรไว้ดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

3.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมของนักเรียนด้านความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติต่อหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเวลาการวิจัยไว้ 1 ปี คือ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนสิงหาคม พ.ศ.
2551 ถึงวันที่ 31 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2552

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บทนี้จึงนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.1 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หมายถึง ปรัชญาซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 19)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริชี้แนะการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 5)

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีองค์ประกอบ ดังนี้ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2551)

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.1.2 ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ อาทิ

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (18 กรกฎาคม 2517)

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยอยู่พอกิน มีความ

สงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพอยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...” (4 ธันวาคม 2517)

“...เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาของเศรษฐกิจ การที่ต้องใช้รถไถต้องไปซื้อ เราต้องใช้ต้องหาเงินมาสำหรับซื้อน้ำมันสำหรับรถไถ เวลารถไถเก่าเราต้องยิ่งซ่อมแซม แต่เวลาใช้นั้นเราก็ต้องป้อนน้ำมันให้เป็นอาหารเสร็จแล้วมันคายควัน ควันเราสูดเข้าไปแล้วก็ปวดหัว ส่วนควายเวลาเราใช้เราก็ต้องป้อนอาหาร ต้องให้หญ้าให้อาหารมันกิน แต่มันคายออกมา ที่มันคายออกมาก็เป็นปุ๋ย แล้วก็ใช้ได้สำหรับให้ที่ดินของเราไม่เสีย...” (9 พฤษภาคม 2529)

“...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควรพอยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากที่สุดก็จะมีแต่ถอยกลับ ประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลังและถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบคนจน แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละคือเมตตา กัน จะอยู่ได้ตลอดไป...” (4 ธันวาคม 2534)

“...ตามปกติคนเราชอบดูสถานการณ์ในทางดีที่เขาเรียกว่าเล็งผลเลิศ ก็เห็นว่าประเทศไทยเรานี้ก้าวหน้าดี การเงินการอุตสาหกรรมการค้าดี มีกำไร อีกทางหนึ่งก็ต้องบอกว่าเรากำลังเสื่อมลงไปส่วนใหญ่ทฤษฎีว่า ถ้ามีเงินเท่านั้น ๆ มีการกู้เท่านั้น ๆ หมายความว่าเศรษฐกิจก้าวหน้า แล้วก็ประเทศก็เจริญมีหวังว่าจะเป็นมหาอำนาจ ขอโทษเลยต้องเตือนเขาว่า จริงตัวเลขดีแต่ถ้าเราไม่ระมัดระวังในความต้องการพื้นฐานของประชาชนนั้นไม่มีทาง...” (4 ธันวาคม 2536)

“...เดี๋ยวนี้ประเทศไทยก็ยังอยู่ดีพอสมควร ใช้คำว่า พอสมควร เพราะเดี๋ยวมีคนเห็นว่ามีคนจน คนเดือดร้อนจำนวนมากพอสมควร แต่ใช้คำว่า พอสมควรนี้ หมายความว่า ตามอัธยาศัย...” (4 ธันวาคม 2539)

“...ที่เป็นห่วงนั้น เพราะแม้ในเวลา 2 ปี ที่เป็นปีกาญจนาภิเษกก็ให้เห็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่า ประชาชนยังมีความเดือดร้อนมาก และมีสิ่งที่ควรแก้ไขและดำเนินการต่อไปทุกด้าน มีภัยจากธรรมชาติกระหน่ำ ภัยธรรมชาติที่เราจะสามารถที่จะบรรเทาได้หรือแก้ไขได้ เพียงแต่ต้องใช้เวลาพอใช้ มีภัยที่มาจากจิตใจของคนซึ่งก็แก้ไขได้เหมือนกัน แต่ว่ายากกว่าภัยธรรมชาติ ธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่นอกกายเรา แต่นิสัยใจคอของคนเป็นสิ่งที่อยู่ข้างใน อันนี้ก็เป็นข้อหนึ่งที่ยากให้จัดการให้มีความเรียบร้อย แต่ก็ไม่หมดหวัง...” (4 ธันวาคม 2539)

“...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุก

ครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...” (4 ธันวาคม 2539)

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...” (4 ธันวาคม 2541)

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (4 ธันวาคม 2541)

“...ไฟดับถ้ามีความจำเป็น หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่ เรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขึ้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน ก็มีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกัน แลกเปลี่ยนกัน ก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว แต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีในหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำรงงานได้...” (23 ธันวาคม 2542)

“...ขอให้ทุกคนมีความปรารถนา ที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกินมีความสงบ และทำงาน ตั้งอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ฉะนั้น ถ้าทุกท่าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความคิด และมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวม ให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่า อยู่ตลอดกาล ...” (23 ธันวาคม 2542)

“...โครงการต่าง ๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดีที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ที่ใช้ที่ดินเพียง 15 ไร่ และสามารถที่จะปลูกข้าวพอกิน กิจการนี้ใหญ่กว่า แต่ก็ยังเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสัก ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน เขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง แต่ที่จริงแล้วเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน...” (23 ธันวาคม 2542)

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียงความหมายคือ ทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเอง คือทำจากรายได้ 200 – 300 บาท ขึ้นไปเป็นสองหมื่น สามหมื่นบาท คนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจ

พอเพียงไปพูดกันเถอะ เศรษฐกิจพอเพียง คือทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมาย ไม่ใช่แบบที่ฉันคิด ที่ฉันคิดคือเป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดูทีวี ก็ควรให้เขามีดู ไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อทีวีดู เขาต้องการดูเพื่อความสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกล ๆ ที่ฉันไป เขามีทีวีดู แต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้น มีทีวีเขาฟังเพื่อย เปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดสตางค์ และยังใส่เนคไทเวอร์ซาเซ อันนี้ก็เกินไป...” (17 มกราคม 2544)

พระบรมราโชวาทนี้ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวอาจเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งหมายถึง แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อน เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้นำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม “ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อการพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง บนพื้นฐานคุณภาพเชิงพลวัตของการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์ “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางด้านวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ขับเคลื่อนการพัฒนาใช้ความรู้คู่

2.1.3 หลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 14-17)

1) กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5) แนวทางปฏิบัติหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรม นำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคี สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุขโดย 8 คุณธรรมพื้นฐาน ดังนี้

1) ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร ผู้งานมีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2) ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

3) ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียง หรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

4) มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กร และประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

5) สุขภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนนุ่มถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางเป็นผู้มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

6) สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ฝึกฝนจิตใจให้ขุ่นมัว มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อมมีความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

7) สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง สามารถแก้ปัญหาและจัดการความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

8) มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

2.1.4 การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงมีดังนี้

- 1) ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
- 2) ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4) ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

5) ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาคนมีแนวทางดังนี้

1) การพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และชาติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

2) แนวทางการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการฝึกให้คิด พุค ทำอย่างพอดี พอเหมาะ พอควร บนหลักเหตุผล ไม่ประมาท โดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้อง เพื่อเพิ่มทางเลือก และพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้ โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข รู้รักสามัคคี อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน และมีค่านิยมที่ดีงาม ร่วมรักษาคูณค่าของความเป็นไทย

3) การขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคม ต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ทุกคนมีความเชื่อมั่น และสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว

ปรียานุช พิบูลสรารุท (2549) ได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว โดยเริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศน์วิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคึดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนตนสามารถทำตนให้เป็นพึ่งของตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

2) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคลและครอบครัวต่าง ๆ ที่มีความพอเพียงแล้ว คือ มีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จน

สามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

จังหวัดขอนแก่น (2551) ได้เสนอหลักการดำเนินวิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 6 หลักการ ดังนี้

- 1) หลักการพึ่งตนเอง ได้แก่
 - 1.1) ใช้เงินทุนตัวเอง
 - 1.2) ใช้แรงตัวเอง
 - 1.3) ใช้อุปกรณ์เครื่องมือตัวเอง
 - 1.4) ทำบัญชีครัวเรือนและใช้บัญชีประเมินผลปรับปรุงตนเอง
 - 1.5) วิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาตัวเอง
- 2) หลักความพอมีพอกิน
 - 2.1) เรียนรู้ ศีลอาชีพทางการเกษตรอย่างหลากหลาย
 - 2.2) ปลูกและเลี้ยงทุกอย่างที่กินได้
 - 2.3) กินทุกอย่างที่ปลูกหรือเลี้ยงได้
 - 2.4) เผื่อแผ่เกื้อกูลต่อเพื่อนบ้าน
- 3) หลักพอมีพอใช้ (เงิน)
 - 3.1) ลดรายจ่ายด้วยการปลูกและเลี้ยงกินเองช่วยประหยัดเงิน
 - 3.2) เพิ่มรายได้ด้วยการปลูกและเลี้ยงสิ่งที่ขายได้ง่าย
 - 3.3) ไม่เล่นการพนันและหวยเบอร์
 - 3.4) ไม่ใช้จ่ายกับสิ่งที่ฟุ่มเฟือย เช่น สุรา เบียร์ บุหรี่ เครื่องดื่มราคาแพง ฯลฯ
 - 3.5) ออมเงินอย่างต่อเนื่อง
- 4) หลักความรู้จักพอประมาณ ตรงกับสำนวนไทย “นกน้อยทำรังน้อยแต่พอตัว”
 - 4.1) ทำสิ่งต่างๆ ให้พอเหมาะกับเงินทุนหรือแรงงานหรือศักยภาพของตนอย่าทำเกินตัว

- 4.2) ไม่จัดงานบุญแข่งขันกัน เช่น แต่งงาน งานบวช ฯลฯ
- 4.3) ไม่สร้างบ้านแข่งขันกัน
- 4.4) ไม่ซื้อรถ ซื้อสิ่งของอวดร่ำอวดรวยแข่งขันกัน
- 4.5) พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่
- 5) หลักความมีภูมิคุ้มกัน
 - 5.1) พิจารณาเรื่องของเหตุและผลในทุกเรื่องจนเป็นพื้นฐานของจิต
 - 5.2) ปฏิเสธคำชักชวนไปในทางที่เสี่ยงเสียนุ่มนวล
 - 5.3) ทำอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานเชิงเกษตรอินทรีย์
 - 5.4) ฝึกไม่ตามใจตัวเอง
 - 5.5) ต้องออมเงิน ออมดิน (ปรับปรุงดิน) ออมน้ำ (เก็บน้ำ) ออมมิตร (ผูกมิตร)
- 6) หลักความมีคุณธรรม
 - 6.1) ไม่โลภเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัว
 - 6.2) ไม่ลักขโมย
 - 6.3) ปลุกเมตตาจิตให้กับตัวเอง ไม่พยาบาทจองเวร ไม่เบียดเบียน ให้อภัย
 - 6.4) รับผลประโยชน์ตามสิทธิของตัวเอง
 - 6.5) ความนอบน้อมถ่อมตน
 - 6.6) ดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล 5 หรือคำสอนในศาสนาต่าง ๆ

2.1.5 การประยุกต์ใช้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

ปริญญช พินุลศรารุช (2550) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำเนินการได้ใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตร และสาระเรียนรู้ในห้องเรียน และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการไปค้นหากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ และการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่ 2 ทำสหกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่ 4 ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปลุกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย

กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักศีลธรรม พัฒนาค้นหาความรู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการโรงเรียนแต่กิจกรรมก็ยังดำเนินอยู่อย่างนี้เรียกว่า มีภูมิคุ้มกัน

การค้นหาดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรม ในการสร้างความเข้าใจภายในวงการศึกษาว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง หลังจากนั้น ก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่าง ๆ บูรณาการเข้ากับทุกสาระเรียนรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ เพื่อทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ ในการสอนการคำนวณที่มีความหมายในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง หรือบูรณาการเข้ากับสาระภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพ เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้หมด นอกเหนือจากการสอนในสาระหลักคือในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม เท่านั้น

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้คัดเลือกโรงเรียนตัวอย่างที่มีกิจกรรมสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใน 8 ภูมิภาค พบว่า มีโรงเรียนที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนและชุมชนจำนวนมาก (สุเทพ ชนะบรรสกุล, 2551 : 16-18) ได้แก่

- 1) โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดเพชรบุรี จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงาน
- 2) โรงเรียนมกุฏเมืองราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง จัดกิจกรรมเพื่อสืบสานวิถีชีวิตพอเพียงกลุ่มน้ำประแส การเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนเพื่อความร่วมมือในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- 3) โรงเรียนบ้านกุดเชียงหมี จังหวัดยโสธร จัดกิจกรรมเกษตรครบวงจรเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน
- 4) โรงเรียนกัณฑ์รัชศึกษาจังหวัดตรัง จัดกิจกรรมการสอนฝึกนักเรียนให้เป็นนักสืบสายน้ำ นักเรียนเรียนรู้การดูแลรักษาความสะอาดแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการศึกษาการอาศัยอยู่ของสัตว์น้ำ
- 5) โรงเรียนวัดสวนส้ม จังหวัดสมุทรปราการให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเมื่ออยู่ในเขตอุตสาหกรรมที่ล้อมรอบโรงเรียน จนทำให้โรงเรียนกลายเป็นรีสอร์ทแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมสะอาด สวยงาม คลองน้ำใส
- 6) โรงเรียนร่มเกล้าปางตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริงให้นักเรียนมีความเข้มแข็ง รู้จักช่วยเหลือแก้ปัญหาของตนเอง ช่วยเหลือสังคม เอื้อเฟื้อ แบ่งปันจนทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ปรียานุช พินุลสราวุธ (2550) ยังกล่าวอีกว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่าง ๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษา เพิ่มพูนความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จักและเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง

เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดคล้องแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของคนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องโดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาฯ ไปใช้ในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น อาจจะใช้วิธี “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่สามารถเริ่มต้นและปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การกำจัดขยะในโรงเรียน การสำรวจทรัพยากรของชุมชน ฯลฯ

2.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2.1 ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) หมายถึง รายวิชาที่กำหนดไว้ให้ศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2536 : 543)

หลักสูตรสถานศึกษา (School Curriculum) หมายถึง แผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้และประสบการณ์ซึ่งจัดทำโดยบุคคลหรือคณะบุคคลในระดับสถานศึกษาเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน และโลกอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 8) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาประการหนึ่งคือ ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่ามีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก ความเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตัว ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ และเข้าใจในความรับผิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 28)

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลางและสาระของหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด (กมล ภู่งประเสริฐ, 2545 : 21) สถานศึกษาจะเป็นผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น โดยให้มีส่วนประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ สาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.2 ความหมายของหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดประมวลความรู้และประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความพอประมาณ ผู้มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียน

รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน และโลกอย่างมีความสุข ปริญญา พินุลสราวุธ (2550) ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงว่า สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้ามาตรฐานเรียนรู้ของทุกช่วงชั้นเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติ จึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น และแต่ละชั้นปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจานชาม เก็บขยะไปทิ้ง กวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเอง แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน กินอาหารให้หมดจาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว จะมีเป็นตารางรอกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว คุณแม่ซื้ออะไรบ้าง คุณพ่อซื้ออะไรบ้าง เด็กจะได้รู้พ่อแม่หาเงินมายากแค่ไหน เช่น ยาสิฟันหลอดละ 46 บาท จะต้องไม่เอามาบิบนเล่น จะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายเท่าไร เด็กจะได้ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง มีหลายโรงเรียนทำแล้ว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอนให้รู้จักช่วยเหลือครอบครัวอย่างพอเพียง และรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมสร้างครอบครัวพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

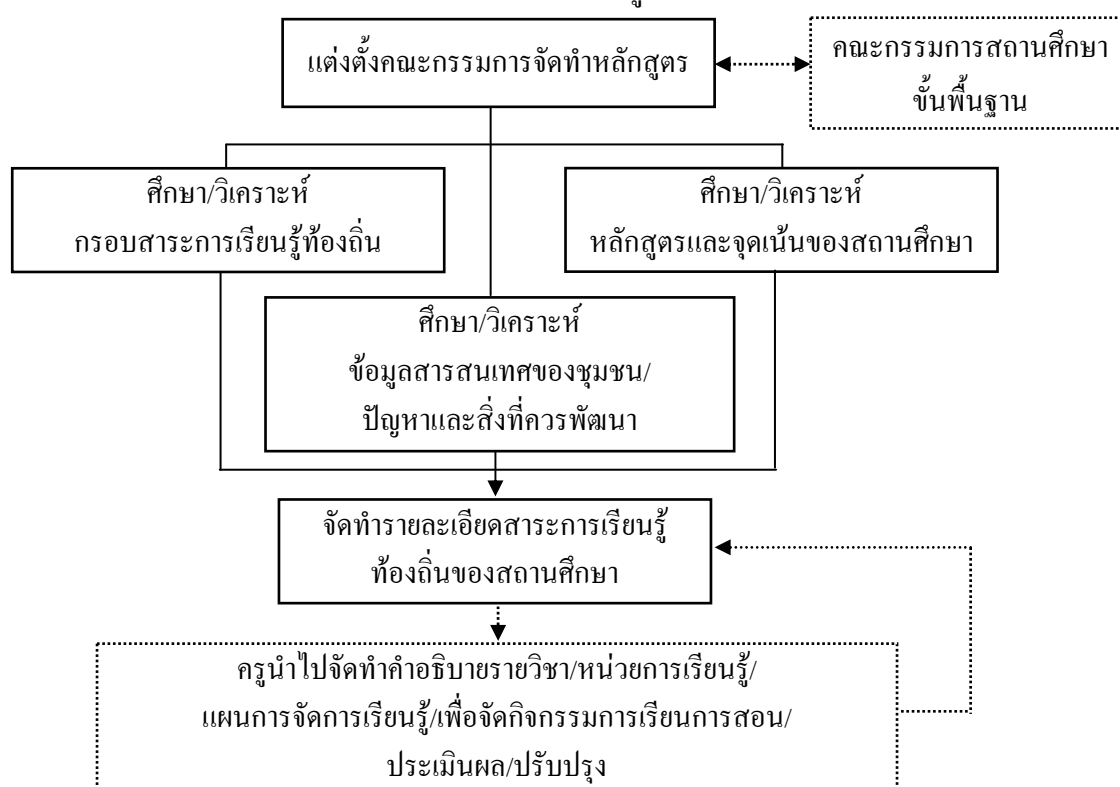
ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่าง ๆ และในมิติต่าง ๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการจัดการชุมชน และในที่สุดแล้วสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ ต้องเริ่มเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศ และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาศถานการณ์สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหา ด้านสังคมเป็นอย่างไร แดกแยกหรือสามัคคี เป็นต้น

2.2.3 การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาต้องอาศัยข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 10 – 13) ได้เสนอแนวทางจัดทำหลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการระดับสถานศึกษา ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่หลากหลาย เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสภาพของชุมชนที่สถานศึกษาดำรงอยู่
- 2) วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้
- 3) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงจุดเน้นที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ ว่าอยู่ในสาระการเรียนรู้ใด ชั้นปีใด ควรมีเนื้อหาหนักแน่นอย่างไร
- 4) ศึกษา วิเคราะห์สารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชนเพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 5) จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา โดยครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น จัดทำรายวิชาเพิ่มเติม ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมหรือบูรณาการ ทั้งนี้ ขั้นตอนในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแสดงดังแผนภาพ 1

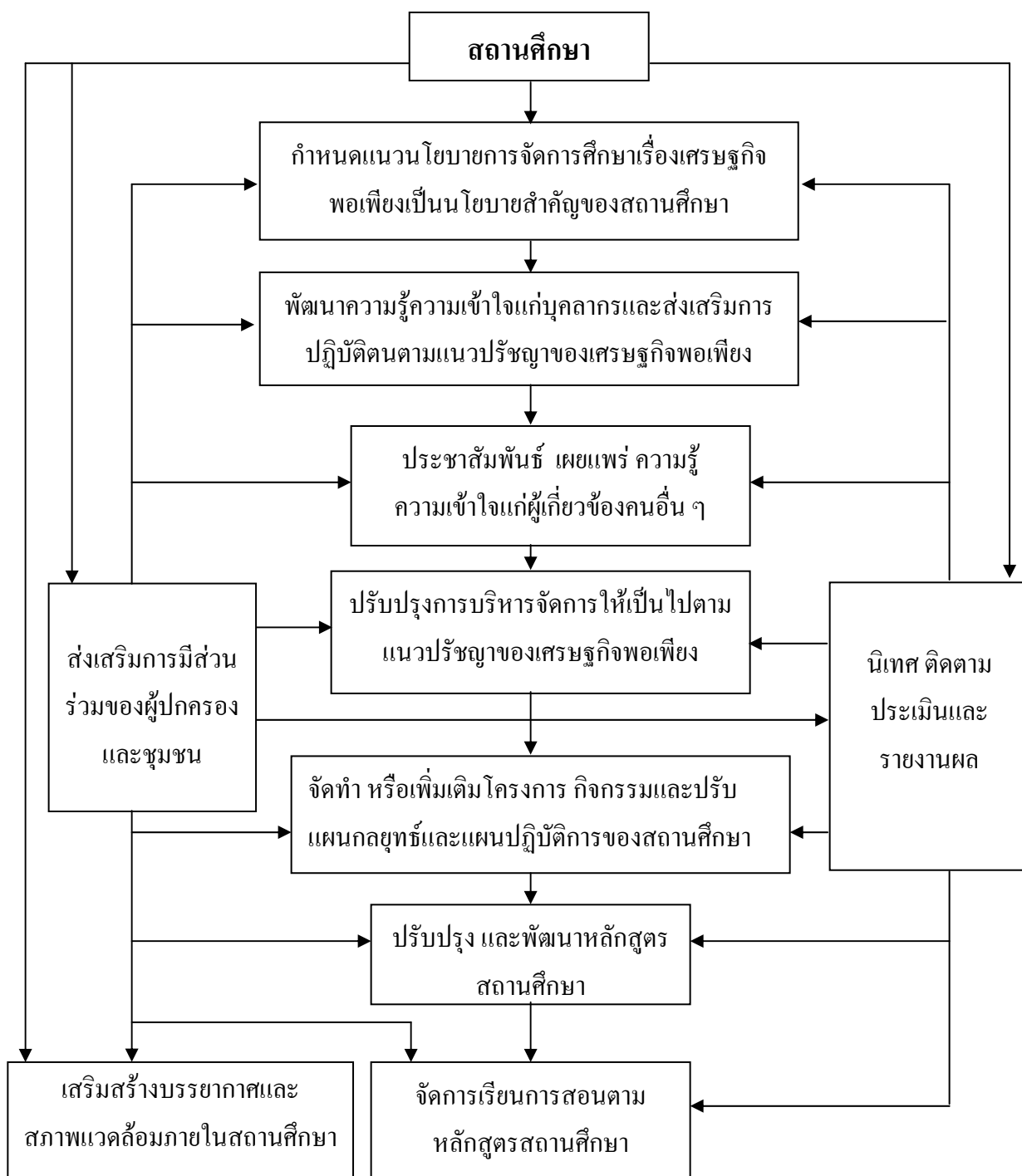
แผนภาพ 1 แนวทางการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 13)

2.2.4 การจัดทำหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาอาจพิจารณาได้ในแง่ของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่เป็นไปตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนหรือสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยสถานศึกษามีภารกิจหลักในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตรอาจเป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนที่เป็นไปตามสภาพท้องถิ่นหรือบริบทของสถานศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้เสนอแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา
 - 2) พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ
 - 4) ทบทวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 5) จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
 - 6) ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
 - 7) จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา
 - 8) เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
 - 9) จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ
 - 10) ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน
- แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาสามารถแสดงได้ดังแผนภาพ 3

แผนภาพ 3

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา
ในสถานศึกษา

ที่มา : <http://www.geocities.com/learn952>

2.2.5 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2550) กล่าวถึง เสนอหลักการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

1) การวางแผนงานหลักสูตร หลักสำคัญในการบริหารหลักสูตรคือจะต้องทำให้ผู้เรียนสูญเสียประโยชน์น้อยที่สุด ต้องมีการวางแผนที่ดี ต้องจัดระบบให้ดี มีข้อมูลที่ชัดเจน และเตรียมทุกอย่างให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2) การจัดระบบข้อมูลโรงเรียน ประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

2.1) หลักสูตร ระบบการสร้างหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการประเมินผล

2.2) การบริหารจัดการ มีข้อมูลด้านผู้เรียน ผู้สอน ว่ามีความพร้อมหรือไม่เพียงใด

2.3) ระบบข้อมูลครู นักเรียน บุคลากร ผู้รู้ในชุมชน อาชีพในพื้นที่

2.4) การวางแผนกลยุทธ์ 3-5 ปี ที่แสดงถึงวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติงาน

2.5) ระบบงบประมาณและการบริหารงบประมาณจะต้องมีความชัดเจนตรวจสอบได้ มุ่งผลงาน และเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นสำคัญ

2.6) การพัฒนาการเรียนรู้ สื่อและข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การศึกษาอบรมของครู

2.7) ระบบช่วยเหลือ มีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล จำแนกเด็กเก่ง เด็กปกติ และเด็กด้อยโอกาส เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลืออย่างสอดคล้องกับความต้องการของเด็กแต่ละกลุ่ม

2.8) บริหารบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับครูทั้งในด้านการศึกษา การอบรม การจัดหา บรรจุ และเลิกจ้าง เพื่อช่วยในการพัฒนาครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตร

2.9) การประเมินภายใน โดยจัดเตรียมข้อมูลการพัฒนาหลักสูตร บุคลากร และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กและโรงเรียน

3) เอกสารหลักสูตร จะต้องชี้แนวการสอนอย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัย เอกสารประกอบหลักสูตรและรายวิชาที่ละเอียดประณีต จะช่วยให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถติดตามการทำงานได้อย่างใกล้ชิดและเป็นขั้นเป็นตอน

4) ครูมีคุณภาพ เข้าใจหลักสูตรอย่างดี เมื่อครูเป็นผู้เขียนหลักสูตรเองแล้ว ย่อมจะทำให้การศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรเป็นไปโดยง่าย สามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงในห้องเรียนได้

5) ผู้เรียนมีความพร้อมด้านความรู้พื้นฐานและคุณธรรม ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาจะต้องจัดเตรียมระบบข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน โดยครูผู้สอนทุกคนมีส่วนร่วม พัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้าน

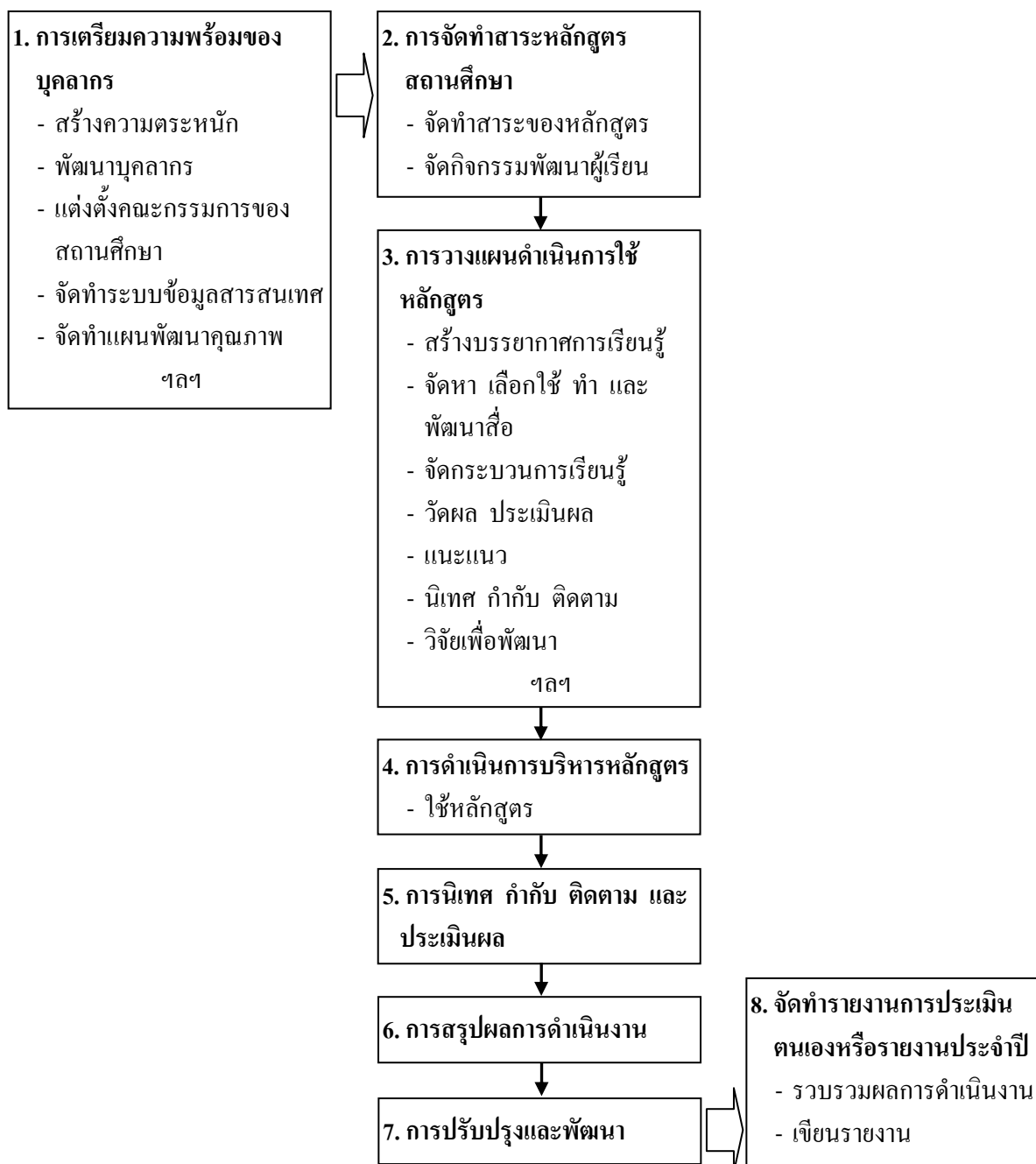
6) มีทรัพยากรสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ การบริหารการศึกษาในอนาคตอันใกล้เป็นการกระจายอำนาจในหลาย ๆ ด้าน ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรในการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่องงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล แหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอน การระดมทรัพยากรจะต้องกระทำอย่างหลากหลายและกว้างขวางขึ้น

7) ระบบครูที่ปรึกษาดีและมีประสิทธิภาพ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดเน้นอีกประการ คือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะมีสอดแทรกอยู่เป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา บทบาทในเรื่องนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่ง แต่ครูทุกคนจะมีบทบาทเป็นครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนว ได้ โดยเฉพาะครูที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก

8) มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ ทุกจุดทุกมุมของโรงเรียนและชุมชน เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ไม่ใช่จะต้องเรียนจากตำราอย่างเดียว หากครูเข้าใจก็จะสามารถดึงประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ได้ การสร้างบรรยากาศทางวิชาการเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความเอาใจใส่อย่างสูงจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น การจัดแสดงนิทรรศการหรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในโรงเรียน หากทำให้เป็นปัจจุบันและให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำ ก็จะเป็นกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัวเด็กได้อีกแหล่งหนึ่ง เช่น นำผลงานของเด็กที่ดีเด่นมาแสดง ทั้งด้านศิลปะ หรือในโรงอาหาร ติดป้ายให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการ เป็นต้น

9) มีระบบการติดตามและประเมินผล คณะกรรมการบริหารหลักสูตรรายวิชาจะต้องมาพูดคุยกันในแต่ละภาคการศึกษา และทุกสิ้นปีการศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาก็จะต้องจัดการประเมินผล คูภาพรวม และเขียนรายงานออกมา เป็นการประเมินภายในไปในตัว เป็นการทำงานที่ผลการปฏิรูปการเรียนการสอนจะไปสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง และควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 24) กำหนดขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษาไว้ดังแผนภาพ 4

แผนภาพ 4 ขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2.2.6 การพัฒนาหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนให้มีความเหมาะสม อาศัยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือใช้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2550) เสนอแนวการพัฒนาหลักสูตรปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหา

สาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอน ดังนี้

1) สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2) กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

3) จัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

การจัดการเรียนการสอน ควรจัดตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน และเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

2) จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำโครงการ โครงงาน และอื่น ๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม

3) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ กระบวนการ (Process) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

การพัฒนาหลักสูตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ คุณธรรมประกอบวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำ

ปรียานุช พิบูลสราวุธ และระวีวรรณ ภาคพรต (2550) ได้เสนอกรอบแนวคิดในการจัดทำร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาไว้ดังนี้

1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ

1.1) เป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้

1.2) เป็นการพัฒนาดตนเอง พัฒนาครอบครัว พัฒนาชุมชน และการพัฒนาชาติ เพื่อให้

ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและมั่นคง

1.3) เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระหว่างคนกับคน คนกับชุมชน คนกับธรรมชาติ และคนกับวัฒนธรรม

1.4) เป็นหลักปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างความตระหนักถึงคุณค่า ประโยชน์ใช้ ต่อยอด สืบสานภูมิปัญญาไทย

1.5) เป้าหมายเพื่อการพัฒนาในทุกระดับ ให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

2) สาระหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 16) อยู่ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ โดยมีมาตรฐานช่วงชั้นดังนี้

2.1) ช่วงชั้นที่ 1 – 2 ส 3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

2.2) ช่วงชั้นที่ 3 – 4 ส 3.1 (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปใช้ประยุกต์กับชีวิตประจำวันได้

3) หลักคิด และหลักปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถบูรณาการแบบ สหวิทยาการ หรือบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ 8 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ

4) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะไม่เคร่งครัดรูปแบบของการเขียนหน่วย แผนการเรียนรู้ ปรับได้ตามธรรมชาติของวิชา ระดับชั้น ตามบริบทของโรงเรียน แต่ขอให้คงหัวข้อสำคัญ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

5) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข คือ

5.1) ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

5.2) เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1-2

ส 3.1 (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

ตาราง 1 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1

ประถมศึกษาปีที่ 1	ประถมศึกษาปีที่ 2	ประถมศึกษาปีที่ 3
1. รู้จักช่วยเหลือตนเอง	1. ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและ ครอบครัวอย่างมีความรับผิดชอบ	1. รู้จักช่วยเหลือครอบครัวและ ชุมชน
2. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	2. รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และคุ้มค่า	2. รู้จักเลือกใช้ทรัพยากร อย่าง ประหยัดและคุ้มค่า
3. รู้จักการออม	3. มีวินัยในการใช้จ่าย	3. วิเคราะห์รายรับ – รายจ่าย ของ ตนเอง
4. รู้จักแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับ ผู้อื่น	4. รู้จักแบ่งปันสิ่งของและ ช่วยเหลือ ผู้อื่น	4. รู้จักเสียสละแบ่งปันทรัพยากร ที่มีเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม
	5. ปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงอย่างมีความสุข	5. ซึ้นชมต่อการปฏิบัติตนตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ตาราง 2 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 2

ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 6
1. เข้าใจหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียงและนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	1. ปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง	1. เข้าใจระบบและวิธีการ ดำเนินงานขององค์กรในชุมชน ตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจ พอเพียง
2. สำรวจสภาพปัญหาทรัพยากร สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือ ชุมชนและเสนอแนวทาง แก้ปัญหา	2. วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลใน โรงเรียนหรือชุมชน	2. รู้จักใช้ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมตามหลักแนวคิดของ เศรษฐกิจพอเพียง

ตาราง 2 (ต่อ)

ประถมศึกษาปีที่ 4	ประถมศึกษาปีที่ 5	ประถมศึกษาปีที่ 6
3. เข้าใจสภาพรายรับ – รายจ่ายของตนเองและวางแผนการใช้จ่ายตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	3. เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวและนำหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงมาลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว	3. วิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึก รายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สำรวจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	4. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	4. รวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อภิชัย พันธเสน และปัทมาวดี โพชนุกูล (2550) ได้ดำเนินโครงการสังเคราะห์งานวิจัยข้อเขียน และบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยข้อเขียน และบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมประมาณ 200 เรื่อง และเพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญได้จากผลงานที่สังเคราะห์ทั้งหมด ผลการศึกษาด้านมิติการศึกษา พบว่า

1. งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในสถานศึกษา
2. งานเขียนที่มีอยู่ในปัจจุบันได้สะท้อนความไม่เข้าใจในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการศึกษาอยู่มากพอสมควร
3. ยังไม่สามารถสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตในสังคมมี 2 ระดับ คือระดับสามัญชนทั่วไป เป็นชีวิตของผู้ครองเรือนต้องอยู่ในระเบียบของสังคม ยอมรับระบบเศรษฐกิจที่สังคมสร้างขึ้นมาด้วยความเข้าใจ ส่วนอีกระดับหนึ่ง คือ บรรพชนที่ไม่ต้องดำเนินไปตามระบบแบบแผนเศรษฐกิจ เพราะ

ไม่มีกิจกรรมทางวัตถุ หากว่าจำเป็นไม่พึงคิดเป็นกำไรหรือขาดทุน มุ่งให้เป็นอยู่อย่างบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ และช่วยชี้นำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตโดยคุณธรรม

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทราบว่าเป็นหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา คือหลักสันโดษ ซึ่งมีความหมายว่า ความพอดีพอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยพุทธศาสนายอมรับความสามารถของมนุษย์ซึ่งสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในการแก้ปัญหาของมนุษย์และสังคมที่มีอยู่ได้ด้วยการศึกษาให้เข้าใจชีวิต จิตใจของตนเอง และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจ และเป็นขั้นตอนซึ่งจะทำให้การจัดการเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญา พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเชิงปรัชญาตั้งอยู่บน 3 ทฤษฎี คือ ประสพการณ์นิยม ปฏิบัตินิยม และธรรมชาตินิยม

หลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากภายในสู่ภายนอกที่มุ่งเอาชนะกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการมีปัญญารู้เท่าทันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นการพัฒนาตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมด้วยความสมดุล เมื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้แล้วสามารถประยุกต์ใช้กับสังคม ชุมชนอื่นๆ ได้ไม่ใช่แค่สังคมเกษตรกรรมเท่านั้น สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคมได้ ด้วยความมีสติและมีปัญญา

ธิดา โมสิกรัตน์ และคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิธีการสอนโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิธีการสอนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.75) หลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็นระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28) และความคิดเห็นต่ออาจารย์ผู้สอน ในด้านวิธีสอน การอธิบาย การสรุป การตอบคำถาม การใช้ภาษา การดำเนินกิจกรรม เทคนิคการถ่ายทอด และเวลาสอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.54)

กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 15 - 16) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า

1. ด้านความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 53.38 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 89.38 จัดการเรียนการสอนโดยการสอดแทรกในสาระการเรียนรู้ที่สอน และจัดในรูปโครงการและกิจกรรม เช่น โครงการออมทรัพย์ สหกรณ์โรงเรียน โครงการสำรวจของใช้จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

พิรภาว บุญเพลิง (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงขึ้นชั้นอันดับที่สอง พบว่า คำนำน้าหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้รวมความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 7 ด้าน มีค่าเป็นบวกมีขนาด ตั้งแต่ .791 ถึง .946 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานบริหารทั่วไป ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และ ด้านงานงบประมาณ องค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบตัวบ่งชี้รวมความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 89.50, 88.80, 84.70, 82, 81.50, 77.20 และ 62.60 ตามลำดับ

สุวิมล ชนะผลเลิศ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โครงการนาร่อง : การศึกษาและพัฒนาทักษะการคิดเพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนห้วยทรายประชาสรรค์ อำเภอสายบุรี จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า กิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดเพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชีวิตไทยในแนวพระราชดำริ จัดเป็นกิจกรรมเฉพาะกลุ่มที่เน้นหลักการทางจิตวิทยาเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมในสารบบของจิตพิสัยครอบคลุมสาระจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคิดและการปลูกฝังตามแนวพระราชดำริค่านิยมไทย รวมทั้งสิ้น 12 กิจกรรม ในการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินด้วยกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมซึ่งให้นักเรียนช่วยกันค้นหาวิธีการปลูกฝังค่านิยมให้กับตนเอง และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ โดยการช่วยกันระดมความคิดและค้นหาแนวทางการคิดการปลูกฝังค่านิยมให้นักเรียน เพื่อการขยายผลต่อไป กลุ่มตัวอย่างได้สรุปสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งในแง่บวกและลบ และได้เสนอทางเลือกใหม่ ๆ สรุปได้ คือ นักเรียนมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีสามารถนำไปปฏิบัติได้ต่อไปจะใช้จ่ายอย่างประหยัด ช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยหาเลี้ยงครอบครัว ขยันมากกว่าเดิม มีเงินมาก มีเงินเหลือเก็บ ได้ศึกษาสูงขึ้น และมีงานทำที่ดี ครอบครัวยุ่งอย่างประมาณตน มีความสุจริต และเข้าใจให้มากขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า

2.1 การเปรียบเทียบระดับการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุมทั้ง 10 สถานการณ์ซึ่งจะไม่มีการสอน มีแต่การสัมผัสก่อนและหลังที่จัดกิจกรรมให้กลุ่มทดลองแล้ว โดยกลุ่มควบคุมจะถูกแยกไปต่างหาก พบว่า เมื่อได้รับการสัมผัสทั้ง 10 สถานการณ์เดิม ปรากฏว่านักเรียนกลุ่มควบคุมมีทักษะกระบวนการคิด มีระดับการรับรู้แตกต่างไปจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 3 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 , 8 , 9 นักเรียนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่และมีความเข้าใจในแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงประกอบกับมีสภาพแวดล้อมเป็นวิถีชีวิตไทยในชนบทได้เป็นอย่างดี ไม่ค่อยมีรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยจะอยู่กับบ้าน ช่วยงานบิดามารดา ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ทำไร่ ไร่จ้าง ถางหญ้า หักหน่อสับปะรด ไร่จ้างเฝ้าไร่เปิด - ไร่ หารายได้เสริม หรือบางคนเป็นแคดดี้ตามสนามกอล์ฟ ที่มีหลายแห่งในอำเภอชะอำ ชีวิตความเป็นอยู่จึงเรียบง่าย พออยู่พอกินถึงจะเป็นยุคไอเอ็มเอฟก็ตาม

2.2 การเปรียบเทียบระดับการวางแผนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองว่า พบว่าเมื่อปลูกฝังทักษะกระบวนการคิดแล้วทำให้มีระดับการวางแผนที่ดีขึ้น แตกต่างจากเดิมทุกคนทุกสถานการณ์ การจัดกิจกรรมต่างๆ ให้นักเรียน พบว่า นักเรียนที่นี้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีชีวิตไทยเป็นอย่างดี จะขาดแต่โอกาสการพัฒนาทักษะการคิด จึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมค่านิยมของตน และการปลูกฝังค่านิยมเป็นกิจกรรมเรื่อง หาส่ที่น่าสนใจ หาคำตอบใหม่ๆ ทำสิ่งที่เป็นไปได้ให้เป็นไปได้ และการคิดให้รอบคอบ กล่าวได้ว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดมากยิ่งขึ้น

สำรวจ อุ๋นใจ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชากลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสระแก้ว” ผลการวิจัยพบว่า แนวการจัดการเรียนการสอนวิชากลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ดังนี้

1. แนวการจัดการเรียนการสอนเป็นการศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การทำงานอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินกำลังความสามารถ เป็นพื้นฐานอาชีพตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้และประสบการณ์

2. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวการจัดเศรษฐกิจเพื่อความเป็นอยู่แบบพอกินในลักษณะผลิตอาหารหรือสินค้าได้เพียงพอกับการบริโภคของตนเองบนพื้นฐานของความประหยัด

3. เศรษฐกิจชุมชน เป็นการร่วมมือ จัดสรร ผลิต แปรรูป การตลาด การบริโภค การออกมาของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรของชุมชนช่วยกันดำเนินงานเพื่อส่งผลให้ครอบครัว องค์กรและชุมชนได้รับผลประโยชน์ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

4. หลักสูตรท้องถิ่น เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา และรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น ปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรักและผูกพันกับท้องถิ่น

5. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ การสร้าง ประสบการณ์การเรียนรู้และทักษะการประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยการนำเอาวัสดุและ ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาผลิตเพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตอย่างเข้มแข็ง

กิริติวัฒน์ อักเส (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดขอนแก่น : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้าน ห้วยชัน” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน โรงเรียน บ้านห้วยชันดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยโครงการใหญ่ ๆ 3 โครงการ คือ

1) โครงการกิจกรรมสหกรณ์แบบครบวงจร โครงการนี้จะเป็นแหล่งเงินทุนให้โครงการเกษตรพอเพียง กู้ยืม คือทำการเกษตรและนำผลผลิตทางการเกษตรสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน และจำหน่ายเป็น รายได้ ผลการดำเนินการปีที่ผ่านมาได้กำไร 2) โครงการเกษตรพอเพียง ประกอบด้วยโครงการย่อย 8 โครงการ คือ โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ โครงการเลี้ยงปลาในกระชังและบ่อดิน โครงการเลี้ยงกบในกระชัง โครงการเลี้ยงหอยขม โครงการอนุรักษ์ผักสีเขียว โครงการปลูกไม้ดอกไม้ ประดับ และโครงการเพาะเห็ด ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้กำไร คือ โครงการเลี้ยงไก่ พันธุ์เนื้อ โครงการเพาะเห็ด โครงการที่คาดว่าจะได้กำไรคือ โครงการเลี้ยงไก่ไข่ โครงการเลี้ยงปลาใน กระชังและบ่อดิน โครงการที่ขาดทุน คือ โครงการเลี้ยงกบในกระชัง 3) โครงการอาหารกลางวันเต็ม รูปแบบ โรงเรียนบ้านห้วยชันสามารถจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารกลางวัน ครบตลอดปี

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชัน ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ สภาพทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการทำ การเกษตรและมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดปี ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยัน ช่างเอาใจใส่งานในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่งานในหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมาย และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ นักเรียนมีความรับผิดชอบงานใน หน้าที่ของตนเอง กรรมการโรงเรียนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียน และในการจัด

กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน และประการสำคัญโรงเรียนบ้านห้วยชันได้รับความร่วมมือ และช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานทางราชการและหน่วยงานภาคเอกชน ทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุน

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ” ผลการวิจัยพบว่า ในการทำโครงการอาชีพของนักเรียนนั้นยังมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัดและใช้อย่างสิ้นเปลืองรวมทั้งยังไม่มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่าง ๆ แก่กัน หลังจากทีนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และความรู้ต่าง ๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงการมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและญาติพี่น้องท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวก และความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน

ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติและปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งด้านการเตรียมการ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำกับติดตามและประเมินผล ความต้องการที่สำคัญในการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการนี้ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ และงบประมาณ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงกับรายวิชาต่าง ๆ และการกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ

สมศักดิ์ ลาดี (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดกลางที่จัดการศึกษา 3 ระดับ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีพื้นที่ระหว่าง 21 – 30 ไร่ มีพื้นที่และแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร
- 2) ผลการดำเนินงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ได้แก่ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนโครงการ ส่วนการวางแผนงานวิชาการ และการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” 3) ปัญหาการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คือ ด้านการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการหาแหล่งงบประมาณ สนับสนุนโครงการ และด้านการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ยกเว้นด้านการวางแผนงาน วิชาการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาในระดับ “น้อย” 4) โรงเรียนต้องการให้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ และผู้ปกครองเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรม นำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการศึกษามีดังนี้

1) บุคลากรมีความเข้าใจความหมายของคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายแนวคิด ส่วนใหญ่เข้าใจว่าหมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เข้าใจว่า คือ 8 คุณธรรมพื้นฐาน และคุณธรรมอื่นๆ เช่น อุดมคติ กลิ่น พอดีพอประมาณ สติปัญญา

2) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน มีนโยบาย การดำเนินการต่างๆ มีการวางแผนและมีโครงการในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้จัดตั้งกิจกรรมโครงการต่างๆ ขึ้นตามบริบทของโรงเรียน กิจกรรมโครงการมีมากน้อยต่างกันตามสภาพและความพร้อมของโรงเรียนในด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครู และพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากการที่โรงเรียนนำเรื่องคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ

3) แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการ มีการวางแผนนโยบายอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง กำหนดนิยามความหมายของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของนักเรียนให้ชัดเจน มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายและแนวร่วมในการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมโครงการที่หลากหลายและเหมาะสมตามบริบทของโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยสร้างแผนพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชน มีการจัดระบบการติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาบุคลากรควรมีการสร้างความรู้ความตระหนัก

ให้เกิดขึ้นกับบุคลากร พัฒนาศักยภาพให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำระบบการประเมินวิทยฐานะมาใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังให้เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา มีการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายนอกโรงเรียน จัดการสอนให้เกิดความตระหนัก เน้นย้ำให้ทำบ่อยๆ เป็นประจำ สร้างคุณธรรมหลักเป็นคุณธรรมร่วม ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนควรมีความหลากหลาย เน้นให้นักเรียนเป็นแกนนำหลัก และพัฒนานักเรียนในทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านอื่น ๆ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การเริ่มปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย ควรมีการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์ ศาสตราจารย์ให้มีความรู้ในด้านการวิจัยและพัฒนา

ยุพิน พลบุญ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงไม่เสี่ยงความยากจน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง ชีวิตพอเพียงไม่เสี่ยงความยากจน หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 1 ปฏิบัติตามพอสอนแน่นอนไม่ยากจนเท่ากับ 82.42/84.86 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 2 ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อมให้สมดุลเท่ากับ 85.92/84.00 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 3 ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ไม่เสี่ยงความยากจนเท่ากับ 86.28/85.43 หน่วยการเรียนรู้ย่อยที่ 4 ชีวิตมีคุณค่า ภูมิปัญญาของชุมชนเท่ากับ 81.3/85.14 รวมประสิทธิภาพ ของเอกสารประกอบการสอนในภาพรวมเท่ากับ 83.98/84.85 สรุปได้ว่าเอกสารประกอบการสอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรื่องชีวิตพอเพียงไม่เสี่ยงความยากจนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 และคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อ เอกสารประกอบการสอนกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงเรื่องชีวิตพอเพียงไม่เสี่ยงความยากจน นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.85) ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานฯ เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อเอกสารประกอบการสอน คือ นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างมีความสุข รู้สึกภูมิใจมากเมื่อตอบคำถามได้ถูกต้อง พอใจที่สามารถตรวจคำตอบถูกต้องได้ด้วยตนเอง

มัลลิกา เขียวหวาน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า

- 1) กิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรมีส่วนร่วมมี 6 กิจกรรม ได้แก่ การฝึกอบรม การดูงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุมสัมมนา การทำแปลงสาธิต และการเผยแพร่ความรู้ โดยระดับการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับการมีส่วนร่วมรับรู้ รองลงไป ได้แก่ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมทำ ส่วนการมีส่วนร่วมคิดและร่วมประเมินผลนั้นมีน้อยถึงไม่มีเลย
- 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วม พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เวลาว่าง ตำแหน่งทางสังคม ศักยภาพส่วนบุคคล ความต้องการบริการจากรัฐ เจตคติ กิจกรรมการเกษตร และทรัพยากรที่มีอยู่ การเปิดรับข่าวสาร ส่วนรายได้และการศึกษาไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎี แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงาน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ
- 3) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม ต้องส่งเสริมปัจจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมปฏิบัติจริง สอดคล้องกับความต้องการและเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมของเกษตรกร เน้นเนื้อหาการพึ่งตนเองและการจัดการทรัพยากรการเกษตร

เมธินี ศรีลาศักดิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยโครงการ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการวิจัยพบว่า

- 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงการ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85.00/87.85 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้โดยโครงการเท่ากับ 0.73 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73
 - 2) นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยโครงการ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความพึงพอใจโดยรอบและทุกด้าน คือด้านเนื้อหา ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียน และด้านวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก
- โดยสรุป การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยโครงการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเหมาะสมควรสนับสนุน

ให้ครูนำไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยโครงงาน และใช้เป็นแนวทางสำหรับครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานกับสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้

พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 44.3 อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 34.5 และอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 21.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของครู ได้แก่ 1) เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน 3) การสนับสนุนจากโรงเรียน และ 4) รายวิชาที่สอน เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถทำนายการปฏิบัติบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 18.80 ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง มีปัญหาในด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผู้บริหาร และด้านเพื่อนร่วมงาน

ธีระยุทธ วิเศษสังข์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาศิลปะ ศ 42103 สาระทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) สำรวจความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร โดยการสังเกต สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและสนทนากลุ่ม 2) พัฒนาโครงร่างหลักสูตร โดยคณะครูและนักเรียน โดยการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และสนทนากลุ่ม จากนั้นจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านศิลปะ นำข้อมูลมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3) ทดลองใช้หลักสูตรตามเนื้อหาสาระที่กำหนดในหลักสูตร โดยผู้ใช้หลักสูตรได้แก่ ครู จำนวน 2 คน และผู้เรียนจำนวน 45 คน และ 4) ประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยการประเมินด้านผลผลิต ได้แก่ ความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แผนการสอนวิชาศิลปะ ศ 42103 สาระทัศนศิลป์ แบบทดสอบ (ปรนัยและอัตนัย) แบบประเมินทักษะทัศนศิลป์ให้คะแนนแบบ Rubric Score แบบประเมินความเหมาะสมของกระบวนการและแบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรของ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูผู้สอนเห็นว่าหลักสูตรขาดการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่นและขาดความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียน

เห็นว่าหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการ หลักสูตรควรยืดหยุ่นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามศักยภาพและความสนใจ

2) โครงสร้างของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

3) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนในด้านความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีทักษะกระบวนการและเจตคติต่อการเรียนเพิ่มขึ้น

4) หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครูและผู้เรียนมีความพึงพอใจกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร

โดยสรุป หลักสูตรที่พัฒนาเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นเพราะพัฒนาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

ศรันทา บัวเปรม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า

1) ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้เป็น 4 สาขา คือ สาขาหัตถกรรมและอุตสาหกรรม สาขาแพทย์แผนไทย สาขาศาสนาและประเพณี และสาขาเกษตรกรรม

2) สภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมพบว่า มีการนำมาใช้อยู่ในระดับปานกลาง

3) สภาพความต้องการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมพบว่ามีการนำมาใช้อยู่ในระดับปานกลาง

4) หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ที่สร้างขึ้นพบว่ามีประสิทธิภาพ 81.40 : 82.20 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และหลังการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอบางกระทุ่ม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรชัย หนูแก้ว (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา” ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรได้ทำตามรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนที่ประยุกต์มาจากการวิจัยแบบ EDR เริ่มจากการกำหนดกรอบของพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์นักเรียน และสอบถามครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับพฤติกรรมประชาธิปไตยของนักเรียน นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ แล้วทำเทคนิคเดลฟายอีก 2 รอบ จึงได้ผลสรุปว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยที่นักเรียนยังขาดอยู่และสมควรได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ได้แก่ ด้านการวาระธรรม ประกอบด้วยการปฏิบัติตามข้อตกลง และการไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นและส่วนรวม ด้านสามัคคีธรรม ประกอบด้วยการร่วมกันทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย และการร่วมรับผิดชอบและปรับปรุงแก้ไขงาน และด้านปัญญาธรรม ประกอบด้วยการแก้ปัญหาโดยการใช้เหตุผล และการยอมรับและแก้ไขข้อบกพร่อง จากนั้นจึงนำพฤติกรรมที่นักเรียนขาดอยู่นี้มาเขียนเป็นแบบจำลองเชิงทฤษฎีของพฤติกรรมประชาธิปไตยเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร เป็นการเขียนโครงร่างหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน หลักสูตรนี้เป็นแบบบูรณาการที่ใช้หัวเรื่องเป็นแกน ประกอบด้วย สภาพปัญหาและความต้องการ หลักการ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน และการวัดและการประเมินผล เนื้อหาที่ใช้ในหลักสูตรมาจากกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ของหลักสูตรประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมประชาธิปไตย ส่วนการจัดกิจกรรมใช้วิธีสอนเพื่อเปลี่ยนเจตคติ ปรับพฤติกรรม และการแก้ปัญหา แล้วนำโครงร่างหลักสูตรนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง พบว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตรสอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียนและพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการศึกษา จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการประเมินโครงร่างหลักสูตรมาปรับปรุงเพื่อให้โครงร่างหลักสูตรเหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร นำโครงร่างหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 2 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ตามห้องเรียนเดิมที่โรงเรียนจัดไว้แล้ว และรูปแบบการทดลองใช้แบบสุ่มเพื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ให้การทดลองเฉพาะกลุ่มทดลอง และมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลองทั้งสองกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร เป็นการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรหลังจากที่นำไปทดลองใช้แล้ว ซึ่งพบว่า พฤติกรรมประชาธิปไตยหลังทดลองใช้หลักสูตรของกลุ่มทดลองมากกว่าพฤติกรรมประชาธิปไตยของกลุ่มควบคุม และพฤติกรรมประชาธิปไตยหลังทดลองใช้

หลักสูตรของกลุ่มทดลองมากกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นยังพบว่าหลักสูตรนี้สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมในโรงเรียนได้โดยไม่มีผลกระทบกับหลักสูตรที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ แสดงว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพจริง ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรมีการเพิ่มรูปภาพ ปรับรูปแบบของตัวอักษรและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

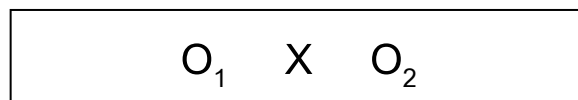
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติ ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยตามวิธีการดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยร่วมกัน 2 วิธีการ คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เป็นวิธีการที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อศึกษาผลการใช้ ซึ่งเลือกใช้รูปแบบ One – Group Pretest – Posttest Design (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และสุภาพ ถัฏราภรณ์, 2545 : 53 – 54) ดังแผนภาพ 5

แผนภาพ 5 ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบ One – Group Pretest – Posttest Design

O₁ หมายถึง ทดสอบความรู้ ประเมินวิธีปฏิบัติ และวัดเจตคติของนักเรียนก่อนเรียน

X หมายถึง ดำเนินการสอนตามหลักสูตร

O₂ หมายถึง ทดสอบความรู้ ประเมินวิธีปฏิบัติ และวัดเจตคติของนักเรียนหลังเรียน

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง ประจำปีการศึกษา 2552 จำนวน 169 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง ประจำปีการศึกษา 2552 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 46 คน ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 52 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 71 คน รวมทั้งหมด 169 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้าง ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการสร้างหลักสูตร และเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้หลักสูตร รายละเอียดมีดังนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการสร้างหลักสูตร

1) แบบสอบถามเพื่อการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พอเพียง แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการและการเขียนตอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้สอบถามผู้ปกครองนักเรียน เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทของท้องถิ่นในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ได้แก่ จำนวนสมาชิก อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย และทรัพย์สิน จำนวน 6 ข้อคำถาม

ตอนที่ 2 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ รายได้ รายจ่าย หนี้สิน สภาพการทำงาน การปฏิบัติตามหลักความพอเพียง จำนวน 12 ข้อคำถาม

2) แบบสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือที่ให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้เขียนตอบ

ประกอบการพิจารณาร่างหลักสูตรฯ โดยมีข้อคำถามได้แก่ ข้อมูลผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประเด็นความคิดเห็นต่อร่างหลักสูตรฯ คือ องค์ประกอบของหลักสูตร ความครบถ้วนของเนื้อหาสาระ ความถูกต้องชัดเจนของคำ ข้อความ และภาษา ความสัมพันธ์สอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบหรือประเด็น ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ ความเหมาะสมในการนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ความสามารถในการสนองตอบปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3) **แบบบันทึกการประชุม** เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกสาระสำคัญในการดำเนินการวางแผนเตรียมพร้อม การปฏิบัติการของคณะกรรมการร่างและพัฒนาหลักสูตรฯ การออกแบบการเรียนรู้ และการสรุปผล

4) **แบบประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของหลักสูตร** เป็นเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตรฯ ก่อนการนำไปทดลองใช้ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 การประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรฯ กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการโดยให้ผู้ประเมินพิจารณาหลักสูตรฯ แล้วลงความเห็นว่ามีแต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้อง ไม่แน่ใจ หรือไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฯ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการโดยให้ผู้ประเมินพิจารณาหลักสูตรฯ แล้วลงว่า แต่ละประเด็นของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด คือ มีความเหมาะสมมากที่สุด มีความเหมาะสมมาก มีความเหมาะสมปานกลาง มีความเหมาะสมน้อย และมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้หลักสูตร

1) **แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก ซึ่งมีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียงตัวเลือกเดียว จำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 2 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 3 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบความคิด โครงสร้างและเนื้อหาของเครื่องมือ

1.2) สร้างข้อสอบจำนวน 3 ฉบับ ฉบับละ 30 ข้อ

1.3) นำข้อสอบที่สร้างพร้อมเฉลยไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ โดยกำหนดคะแนนการพิจารณาดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

1.4) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ตามวิธีการของโรวินELLI และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 - 1.0 ถือว่าข้อสอบนั้นวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์นั้นจริง

1.5) นำข้อสอบที่ได้รับการคัดเลือกและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนวัดนิคมศิริ ชั้นเรียนละ จำนวน 30 คน

1.6) นำผลการสอบมาตรวจให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือไม่ตอบหรือตอบมากกว่า 1 คำตอบ ให้ 0 คะแนน นำผลไปวิเคราะห์หาค่าความยาก(P) และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ(R) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 129 -130)

1.6.1) ค่าความยากข้อสอบ ตั้งแต่ 0.2 ถึง 0.8

1.6.2) ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป

1.7) คัดเลือกข้อสอบเพื่อสร้างแบบทดสอบจำนวน 3 ฉบับ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 โรงเรียนบ้านเขาตาบ ชั้นเรียนละ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability)ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งแบบทดสอบแต่ละฉบับมีค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ฉบับที่ 1 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72

ฉบับที่ 2 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

ฉบับที่ 3 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

1.8) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2) แบบประเมินคุณลักษณะด้านการปฏิบัติของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบประเมินที่มีลักษณะการประเมินคุณภาพ 3 ระดับ คือ ดี พอใช้ และปรับปรุง โดยให้ผู้ประเมินพิจารณาพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคลแล้วเลือกระดับคุณภาพตามความคิดเห็นในแต่ละด้านมีองค์ประกอบดังนี้

- ด้านความพอประมาณ 7 ตัวชี้วัด
- ด้านความมีเหตุผล 9 ตัวชี้วัด
- ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว 9 ตัวชี้วัด
- เงื่อนไขความรู้ 6 ตัวชี้วัด

- เงื่อนไขความคุณธรรม 9 ตัวชี้วัด

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบความคิด โครงสร้างและเนื้อหาของเครื่องมือ

2.2) ศึกษารูปแบบและสร้างแบบประเมินคุณลักษณะของนักเรียน

2.3) นำแบบประเมินที่ได้จากข้อ 2.2 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน พิจารณาแล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดและหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดคะแนนจากการพิจารณา ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าตัวชี้วัดตรงกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าตัวชี้วัดตรงกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 1 เมื่อแน่ใจว่าตัวชี้วัดไม่ตรงกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.4) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตามวิธีการของโรวินลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) ปรากฏว่าประเด็นพิจารณาทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 – 1.0 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ทุกตัวชี้วัด

2.5) นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนวัดนิคมศิริ จำนวน 30 คน แล้วนำผลมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน (Reliability) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 125-126) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับเท่ากับ .89

3) แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็น

แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 3 ระดับ โดยให้นักเรียนพิจารณาข้อความในแต่ละข้อว่ามีความรู้สึกอย่างไร คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วย ตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

3.1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบความคิด โครงสร้างและเนื้อหาของเครื่องมือ

3.2) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติจากเอกสารและงานวิจัย แล้วสร้างแบบวัดเจตคติต่อแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

- ด้านความพอประมาณ จำนวน 12 คำถาม
- ด้านความมีเหตุผล จำนวน 12 คำถาม
- ด้านการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี จำนวน 12 คำถาม
- เงื่อนไขความรู้ จำนวน 8 คำถาม
- เงื่อนไขคุณธรรม จำนวน 8 คำถาม

3.3) นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 3.2 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 3 คน พิจารณาแล้วนำมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) โดยกำหนดคะแนนจากการพิจารณา ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามตรงกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่ตรงกับหลักการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.4) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา(Content Validity) ตามวิธีการของโรวินลลี และแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) ซึ่งคำถามที่ใช้ได้ต้องมีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 – 1.0 ผลปรากฏดังนี้

- คำถามด้านความพอประมาณ ใช้ได้จำนวน 9 คำถาม
- คำถามด้านความมีเหตุผล ใช้ได้จำนวน 10 คำถาม
- คำถามด้านการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ใช้ได้จำนวน 10 คำถาม
- คำถามเงื่อนไขความรู้ ใช้ได้จำนวน 5 คำถาม
- คำถามเงื่อนไขคุณธรรม ใช้ได้จำนวน 6 คำถาม

3.5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนบ้าน- เขา ดาว จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) โดยใช้เทคนิค 25 % ผลปรากฏว่า ทุกข้อคำถามใช้ได้

3.6) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 โรงเรียนวัดนิคมคีรี จำนวน 30 คน และนำผลมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม(Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach,1990 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 125-126) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .82

4) แบบสอบถามการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การเลี้ยงดูบุตรหลานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียนถึงการส่งเสริมการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแบบสำรวจรายการและการเขียนตอบ จำนวน 9 ข้อคำถาม หลังจากนักเรียนได้เรียนรู้โดยหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฯ ตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) โดยให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความในแต่ละข้อว่ามีความคิดเห็นพึงพอใจอยู่ในระดับใด คือ มีความพึงพอใจมากที่สุด มีความพึงพอใจมาก มีความพึงพอใจปานกลาง มีความพึงพอใจน้อย และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับด้านการปฏิบัติการสอน จำนวน 5 ประเด็น และด้านผลที่เกิดกับนักเรียน จำนวน 10 ประเด็น และเขียนความคิดเห็นเพิ่มเติม

3.4 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรแสดงรายละเอียดดังขั้นตอนที่ 1 และ 2 ส่วนระยะหลังเป็นขั้นตอนในการทดลองใช้หลักสูตรแสดงรายละเอียดดังขั้นตอนที่ 3 และ 4 ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร

1) ศึกษาองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในบริเวณใกล้โรงเรียน

2) ใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอบถามผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 148 ครอบครัว เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และสังเคราะห์เอกสารจากการศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร

1) ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสงเมื่อวันที่ 13 เดือน กันยายน พ.ศ.2551 เพื่อทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) ดำเนินการร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1.1) วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลเขาขาว ข้อมูลจากผู้ประกอบการนักเรียน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2) วิเคราะห์สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเชื่อมโยงสังเคราะห์กับผลการวิเคราะห์ตามข้อ 1.1

1.3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระและมาตรฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.4) จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

1.5) กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้

3) จัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อวันที่ 28 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2551 เพื่อนำเสนอร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1 ให้ผู้ร่วมประชุมวิพากษ์วิจารณ์ และเสนอแนะ

4) ปรับปรุงและแก้ไขหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

5) จัดพิมพ์หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครูผู้สอนและครูประจำชั้นเพื่อสร้างความตระหนัก สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทำการวิเคราะห์หลักสูตรจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1 ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำจัดหาสื่อ สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล และกำหนดเวลาในการสอน โดยได้ดำเนินการระหว่างวันที่ 21, 29 และ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ.2551

- 7) จัดพิมพ์เอกสารแผนการจัดการเรียนรู้และเอกสารประกอบแผน
- 8) นำหลักสูตรที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ คือ ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

- 1) จัดประชุมครูและบุคลากรของโรงเรียนทั้งหมดเพื่อชี้แจงการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร กำหนดแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแต่ละฝ่ายงาน เช่น ฝ่ายงานกิจการนักเรียน ฝ่ายงานวิชาการ ฝ่ายงานอาคารสถานที่ เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ทั้งที่เป็นกายภาพและกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นตามแผนงานหรือโครงการประจำ ตลอดจนการส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมความพอเพียงในการปฏิบัติตนของครูและบุคลากรในโรงเรียนในชีวิตประจำวัน ดำเนินการเมื่อวันที่ 12 เดือน มกราคม พ.ศ.2552
- 2) ประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และชี้แจงการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการเมื่อวันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2552
- 3) ทำการทดสอบวัดความรู้ ประเมินวิถีปฏิบัติ และวัดเจตคติของนักเรียนก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
- 4) ทดลองจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด โดยให้มีผู้สอนชั้นเรียนละ 1 คน รวมผู้สอนทั้งหมด 3 คน ใช้เวลาเรียนปกติของคาบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สัปดาห์ละ 2 คาบ เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ระหว่างเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม พ.ศ.2552
- 5) ทดสอบวัดความรู้ ประเมินวิถีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
- 6) ใช้แบบสอบถามการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอบถามกับผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการใช้หลักสูตร

- 1) ประชุมครูผู้สอนและครูประจำชั้นนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 เพื่อระดมความคิดเห็นถึงผลการใช้หลักสูตรจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1 ในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ด้านการใช้หลักสูตร และปัญหาอุปสรรค
- 2) ประเมินผลและการสรุปผลการทดลองใช้หลักสูตร

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการนำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผลเพื่อความสะดวกและให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ไว้ ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

** แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* แทน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1 สภาพปัจจุบัน

4.1.1 ผลการศึกษาบริบทของชุมชน

1) ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวนักเรียน

ตารางที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวนักเรียน

ประเด็นข้อมูล	ร้อยละ
1. ครอบครัวของนักเรียนมีบุตร	
- จำนวน 1 คน	10.1
- จำนวน 2 คน	43.9
- จำนวน 3 คน	23.0
- จำนวน 4 คน	14.9
2. อาชีพ	
- ทำสวนยาง	72.3
- รับจ้าง	17.6
- ค้าขาย	4.7
- ทำสวนปาล์ม	4.1
- รับราชการ	1.4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็นข้อมูล	ร้อยละ
3. มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 9,800 บาทต่อเดือน	-
4. ที่อยู่อาศัย	
- บ้านของตนเอง	84.5
- บ้านเช่า	8.8
- บ้านญาติ	4.1
- บ้านพักราชการหรือหน่วยงาน	2.0
5. ครอบครัวของนักเรียนมีทรัพย์สิน	
- มีที่ดินเฉลี่ยครอบครัวละ 10.5 ไร่	-
- มีรถยนต์ 1 คัน	28.4
- มีรถยนต์ 2 คัน	1.4
- มีรถจักรยานยนต์ 1 คัน	55.4
- มีรถจักรยานยนต์ 2 คัน	29.7
- มีรถจักรยานยนต์ 3 คัน	4.7
- มีรถจักรยานยนต์ 4 คัน	1.4
- ไม่มีจักรยานยนต์	2.7

2) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้ปกครองนักเรียน

ประเด็นข้อมูล	ร้อยละ
1. มีหนี้สิน	75.0
2. มีหนี้สินแล้วเดือดร้อน	31.1
3. ทำงานหนักพอประมาณ	83.1
4. ทำงานหนักมาก	12.8
5. ทำงานเบา	0.7

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นข้อมูล	ร้อยละ
6. รายจ่ายมากกว่ารายรับ	47.3
7. รายจ่ายพอดีกับรายรับ	35.8
8. รายจ่ายน้อยกว่ารายรับ	12.8
9. ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นค่าอาหาร	43.9
10. ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นค่าชำระหนี้	16.9
11. ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นค่าเล่าเรียนลูก	10.1
12. ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	2.7
13. เป็นสมาชิกสหกรณ์	50.68
14. เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	8.11
15. ทำอาหารกินเอง	93.5
16. ปลุกผักสวนครัวไว้กินเอง	53.38
17. เลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง	28.38
18. ใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์	37.7
19. ใช้เวลาว่างพูดคุยกับเพื่อนบ้าน	28.4
20. ใช้เวลาว่างอ่านหนังสือ	17.6
21. ผู้ปกครองทราบหลักเศรษฐกิจพอเพียง	70.3
22. ผู้ปกครองไม่ทราบหลักเศรษฐกิจพอเพียง	23.6
23. ทำบัญชีรายรับรายจ่าย	14.9
24. ไม่ทำบัญชีรายรับรายจ่าย	83.1
25. ศึกษาหาความรู้จากการดูทีวี	27.6
26. ศึกษาหาความรู้จากอ่านหนังสือ	12.7
27. รู้จักประหยัดคอดออม	19.9
28. ขยัน	19.9
29. ซื่อสัตย์	16.9
30. รับผิดชอบ	16.4
31. การแบ่งปัน	13.8

4.1.2 การจัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง

1) กระบวนการจัดทำหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรได้ดำเนินการตามกระบวนการดังนี้

1.1) ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2) ดำเนินการร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

- วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนตำบลเขาขาว ข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- วิเคราะห์สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพและเชื่อมโยงสังเคราะห์กับผลการวิเคราะห์ตามข้อ 1.1

- วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสาระและมาตรฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

- จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

- กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้

จากกระบวนการข้างต้นสาระสำคัญของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีดังนี้

- จากข้อมูลบริบทของชุมชนจะเห็นว่าแต่ละครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดเล็กซึ่งส่วนใหญ่มีบุตรเพียง 2 คน มีอาชีพ ทรัพย์สิน และที่อยู่ที่มั่นคง มีรายได้ที่ค่อนข้างสูงสำหรับการดำรงชีวิตในชนบท แต่มีจุดอ่อนในเรื่องเศรษฐกิจครัวเรือนได้แก่ ส่วนใหญ่มีหนี้สินและมีความเดือดร้อน มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ต้องทำงานหนัก และไม่ทำบัญชีรับจ่าย แสดงให้เห็นว่าไม่มีหลักในการบริหารการเงินในครัวเรือน ขาดการวางแผนการใช้จ่ายที่ดี สอดคล้องกับข้อมูลนักเรียนรายบุคคลของครูประจำชั้นที่พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้เงินมาโรงเรียนมากกว่าความจำเป็นที่ต้องใช้ ใช้วัสดุอุปกรณ์การเรียนและของใช้ส่วนตัวไม่คุ้มค่า นักเรียนไม่รู้จักช่วยเหลือตนเอง ขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพย์สินสาธารณะ ทั้งนี้ พฤติกรรมดังกล่าวเหล่านี้อาจเป็นผลมาจากครอบครัว อย่างไรก็ตาม สภาพครัวเรือนยังมี

จุดแข็งที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังทราบหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่รวมกลุ่มเป็นสมาชิก สหกรณ์และกลุ่มออมทรัพย์และยึดหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

- จัดทำสาระการเรียนรู้เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้าง ลักษณะนิสัยของนักเรียนในเรื่องการบริโภคที่พอดี การใช้หลักคุณธรรมในการดำรงชีวิต การพึ่งพา ตนเอง การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การร่วมกันสร้างค่านิยมที่พอเพียง

- การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการโดยองค์รวมแบบบูรณาการกันทุกวิชา การใช้ กิจกรรมนอกห้องเรียน การเรียนรู้นอกโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรภายนอก

1. 3) จัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาร่าง หลักสูตรเพื่อให้ผู้ร่วมประชุมวิพากษ์ วิจารณ์ และเสนอแนะ พบว่า

- ผู้ทรงคุณวุฒิศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เสนอไว้สรุปได้ว่า ควรกำหนดหน่วยการเรียนรู้ให้สามารถบูรณาการกับสาระอื่นที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุด เขียนคำจำกัดความประจำหน่วยให้รัดกุม จัดทำตัวชี้วัดที่ไม่ให้ซ้ำซ้อนกับสาระอื่น การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับชั้น เน้นให้มีกิจกรรมประจำวันที่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ให้มีการวัด และประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และกำหนดระยะเวลาการสอนให้แน่นอน

- ผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนผู้นำท้องถิ่นเสนอไว้สรุปได้ว่า ควรเชื่อมโยงการจัดกิจกรรม การเรียนรู้กับโครงการของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องโดยให้นักเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น โครงการ ทุนการศึกษาขยะรีไซเคิล กิจกรรมการสอนควรเน้นให้ปฏิบัติจริงมากกว่าเรียนในห้อง มุ่งให้มีการ ปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรม

- ผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการเสนอไว้สรุปได้ว่า ควรพิจารณา สาระในแต่ละชั้นให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เน้นด้านการปฏิบัติให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรม เน้น ให้เรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมประจำวัน เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน นำเหตุการณ์จริงหรือสถานการณ์จริงมา ใช้สอน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และควรกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักเรียนด้านเศรษฐกิจพอเพียง

- ผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษาเสนอไว้สรุปได้ว่า ควรมุ่งสอนให้ นักเรียนรู้จักพึ่งพาตนเองอย่างอิสระ มีความสามารถในการบริหารจัดการ รู้จักคิด รู้จักระบบ ความ ขยัน อดทน ไม่ทอดทิ้ง มีความสามัคคี มีการแสวงหาความร่วมมือ และให้ความร่วมมือ มีการ รวมกลุ่มและมีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มคณะเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย มี การศึกษาหาข้อมูล ความรู้ และนำมาใช้ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รู้จักการอยู่

ตารางที่ 5 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญคนที่							รวม	ค่า IOC
	1	2	3	4	5	6	7		
10.การบูรณาการหน่วยการเรียนรู้กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
11. กิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
12. สื่อการสอน	+1	+1	0	+1	+1	+1	+1	6	0.86
13. แหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00
14. วิธีการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	0	+1	+1	6	0.86
15. เครื่องมือวัดผล	+1	0	+1	+1	+1	+1	+1	6	0.86
16. กิจกรรมเสริมหลักสูตรฯ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	7	1.00

จากตารางที่ 5 พบว่าผลการประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรฯ กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกองค์ประกอบมีค่า IOC สูงกว่า 0.5 แสดงว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตรฯ สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 6 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็นพิจารณา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. องค์ประกอบของหลักสูตร	4.86	0.38	มากที่สุด
2. เนื้อหาสาระ	4.86	0.38	มากที่สุด
3. ความถูกต้องชัดเจนของคำ ข้อความ และภาษา	4.86	0.38	มากที่สุด
4. ความสัมพันธ์สอดคล้องของเนื้อหา	4.71	0.49	มากที่สุด
5. ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จัดการเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
6. เวลาเรียน	4.86	0.38	มากที่สุด
7. หน่วยการเรียนรู้รายชั้น	4.86	0.38	มากที่สุด
8. คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
9. ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	4.57	0.53	มากที่สุด

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นพิจารณา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
10. การบูรณาการหน่วยการเรียนรู้กับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.86	0.38	มากที่สุด
11. กิจกรรมการเรียนรู้	4.86	0.38	มากที่สุด
12. สื่อการสอน	4.86	0.38	มากที่สุด
13. แหล่งการเรียนรู้	4.71	0.49	มากที่สุด
14. วิธีการวัดและประเมินผล	4.71	0.49	มากที่สุด
15. เครื่องมือวัดผล	4.57	0.53	มากที่สุด
16. กิจกรรมเสริมหลักสูตรฯ	4.71	0.49	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.79	0.22	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่าผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดด้วย

2) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้

หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

2.1) วิสัยทัศน์ คือ เมื่อนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะเป็นผู้ที่มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีความรู้คุณธรรม ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและเหมาะสมตามอัตภาพ

2.2) ตัวชี้วัด หมายถึง ตัวบ่งชี้คุณภาพนักเรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

- ระบุสินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- ยกตัวอย่างการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เกินตัวและเห็นประโยชน์ของการออม
- ยกตัวอย่างการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวันอย่างประหยัด
- ระบุทรัพยากรที่นำมาผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
- บอกที่มาของรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว
- บันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง
- สรุปผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้และการออม

- จำแนกความต้องการและความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการในการดำรงชีวิต
- วิเคราะห์การใช้จ่ายของตนเอง
- อธิบายได้ว่าทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดมีผลต่อการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการ

2.3) สารการเรียนรู้ หมายถึง เนื้อหาที่ต้องจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ประกอบด้วย

- สินค้าและบริการที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ ยาสีฟัน ฯลฯ
- สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ใช้เงิน เช่น มีผู้ให้หรือการใช้ของแลกของ
- สินค้าและบริการที่ได้มาจากการใช้เงินซื้อ
- ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการให้คุ้มค่า
- การใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันเพื่อซื้อสินค้าและบริการ
- ประโยชน์ของการใช้จ่ายเงินที่ไม่เกินตัว
- ประโยชน์ของการออม
- โทษของการใช้จ่ายเงินเกินตัว
- วางแผนการใช้จ่าย
- ทรัพยากรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ดินสอ กระดาษ เสื้อผ้า อาหาร ฯลฯ
- ทรัพยากรส่วนรวม เช่น โต๊ะ เก้าอี้ นักเรียน สาธารณูปโภคต่าง ๆ
- วิธีการใช้ทรัพยากรทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างถูกต้อง และประหยัดและคุ้มค่า
- ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ในครอบครัวและโรงเรียน เช่น

ดินสอและกระดาษที่ผลิตจากไม้ รวมทั้งเครื่องจักรและแรงงานการผลิต

- ผลของการใช้ทรัพยากรในการผลิตที่หลากหลายที่มีต่อราคา คุณค่าและประโยชน์ของสินค้าและบริการ รวมทั้งสิ่งแวดล้อม

- การประกอบอาชีพของครอบครัว
- การแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม
- รายได้และรายจ่ายในภาพรวมของครอบครัว
- รายได้และรายจ่ายของตนเอง
- วิธีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอย่างง่าย ๆ
- รายการของรายรับที่เป็นรายได้ที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม
- รายการของรายจ่ายที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม
- ที่มาของรายได้ที่สุจริต
- การใช้จ่ายที่เหมาะสม

- ผลดีของการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับรายได้
- การออมและผลดีของการออม
- การนำเงินที่เหลือมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือสาธารณกุศล
- สินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่ เรียกว่า ปัจจัยสี่
- สินค้าที่เป็นความต้องการของมนุษย์อาจ เป็นสินค้าที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นต่อการ

ดำรงชีวิต

- ประโยชน์และคุณค่าของสินค้าและบริการ ที่สนองความต้องการของมนุษย์
- หลักการเลือกสินค้าที่จำเป็น
- ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค
- ใช้บัญชีรับจ่ายวิเคราะห์การใช้จ่ายที่จำเป็นและเหมาะสม
- วางแผนการใช้จ่ายเงินของตนเอง
- วางแผนการแสวงหารายได้ที่สุจริตและเหมาะสม
- วางแผนการนำเงินที่เหลือจ่ายมาใช้อย่างเหมาะสม
- ความหมายของผู้ผลิตและผู้บริโภค
- ความหมายของสินค้าและบริการ
- ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เกิดจากความหายากของทรัพยากรกับความต้องการของ

มนุษย์ที่มีไม่จำกัด

2.4) คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คือ มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง รู้และเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

2.5) ผลการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการสาระปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ

2.6) หน่วยการเรียนรู้และเวลาเรียน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 7 หน่วยการเรียนรู้และเวลาเรียน

ชั้น	ชื่อหน่วย	แผนการจัดการเรียนรู้	เวลาเรียน
ป.1	ชีวิตสดใส หัวใจพอเพียง เวลาเรียน 20 ชั่วโมง	1. การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ 2. การใช้จ่ายและเก็บออม 3. การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า 4. รักถิ่นเกิด 5. สนุกกับเอโรบิก	4 ชม. 4 ชม. 4 ชม. 4 ชม. 4 ชม.
ป.2	สุขภาพ สบายใจ ใช้ชีวิต พอเพียง เวลาเรียน 20 ชั่วโมง	1. รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ 2. รู้รายได้และรายจ่าย 3. ทำบัญชีรับจ่าย 4. ฝึกการออม 5. สิ่งแวดล้อมกับชีวิต 6. กินอยู่พอเพียงสุขภาพ สบายใจ	4 ชม. 4 ชม. 4 ชม. 4 ชม. 2 ชม. 2 ชม.
ป.3	วางแผนชีวิต ต้องคิดอย่าง พอเพียง เวลาเรียน 20 ชั่วโมง	1. ตลาดซื้อ ตลาดใช้ 2. วางแผนใช้เงินอย่างพอเพียง 3. อนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อชีวิตที่ยั่งยืน 4. รักสิ่งแวดล้อม รักชุมชนของเรา 5. รักออกกำลังกาย กินอยู่พอเพียง ใช้ชีวิตสมดุล 6. รักบ้านเกิด รักทรัพยากรธรรมชาติ	4 ชม. 4 ชม. 4 ชม. 4 ชม. 2 ชม. 2 ชม.

2.7) หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรายชั้น

2.8) ผลการวิเคราะห์กับมาตรฐานการเรียนรู้รายชั้น

2.9) คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้รายชั้น

2.10) แผนการจัดการเรียนรู้รายชั้น ประกอบด้วย ผังมโนทัศน์หน่วยการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และกิจกรรมเสนอแนะ

2.11) วิธีการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ บรรยาย การอภิปราย กระบวนการกลุ่ม การวิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติตน สถานการณ์จำลอง สถานการณ์จริง การระดมพลังสมอง การรายงานผล การประดิษฐ์

ชิ้นงาน สอบถาม สัมภาษณ์ สร้างข้อตกลง ฝึกพัฒนาจิต สนทนากลุ่ม ไปศึกษาจากสถานที่จริง ศึกษาแหล่งเรียนรู้ ร่วมกันประเมินผลงาน จูงใจ ให้กำลังใจ การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนรู้จะเชื่อมโยงกับโครงการของโรงเรียน เช่น โครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิล โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมสหกรณ์ โรงเรียน กิจกรรมสมุดบันทึกความดี กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมเยี่ยมบ้าน กิจกรรมตรวจเครื่องแต่งกายประจำวัน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี กิจกรรมเขตพื้นที่ รักษาความสะอาด กิจกรรมมาตรการประหยัดน้ำและไฟฟ้า กิจกรรมเสี่ยงตามสาย

4.3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร

1) ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มที่ได้รับการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	46	10.044	2.658	5.090**
หลังเรียน	46	12.239	2.013	

** $P < .01$

จากตารางที่ 8 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มที่ได้รับการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	52	9.898	2.600	7.152**
หลังเรียน	52	13.000	2.345	

** $P < .01$

จากตารางที่ 9 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มที่ได้รับการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	71	13.222	3.254	7.095**
หลังเรียน	71	16.500	2.345	

** $P < .01$

จากตารางที่ 10 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1.	ความพอประมาณ	2.370	.170	2.495	.229	2.897**
2.	ความมีเหตุผล	2.405	.191	2.499	.205	2.191*
3.	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	2.407	.196	2.515	.231	2.438*
4.	เงื่อนไขความรู้	2.451	.204	2.567	.203	2.485*
5.	เงื่อนไขคุณธรรม	2.476	.217	2.606	.186	3.320**
รวม		2.422	.077	2.537	.106	5.613**

* $P < .05$

** $P < .01$

จากตารางที่ 11 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิถีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย ส่วนด้านความมีเหตุผล ด้านการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านเงื่อนไขความรู้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1.	ความพอประมาณ	2.381	.227	2.621	.203	5.997**
2.	ความมีเหตุผล	2.436	.207	2.610	.180	4.902**
3.	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	2.478	.228	2.650	.196	4.178**
4.	เงื่อนไขความรู้	2.496	.224	2.640	.202	3.473**
5.	เงื่อนไขคุณธรรม	2.459	.246	2.677	.189	4.558**
รวม		2.450	.089	2.639	.091	10.468**

** $P < .01$

จากตารางที่ 12 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิถีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบวิถีปฏิบัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1.	ความพอประมาณ	2.310	.164	2.556	.208	6.894**
2.	ความมีเหตุผล	2.323	.184	2.647	.149	12.593**
3.	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	2.320	.177	2.582	.154	8.751**
4.	เงื่อนไขความรู้	2.316	.142	2.586	.163	8.904**
5.	เงื่อนไขคุณธรรม	2.303	.149	2.554	.130	9.431**
รวม		2.314	.070	2.585	.068	19.694**

** $P < .01$

จากตารางที่ 13 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิถีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย

3) ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1.	ความพอประมาณ	2.366	.170	2.393	.192	.968
2.	ความมีเหตุผล	2.372	.202	2.385	.180	.373
3.	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	2.430	.204	2.461	.169	.980
4.	เงื่อนไขความรู้	2.377	.273	2.407	.203	.665
5.	เงื่อนไขคุณธรรม	2.438	.200	2.461	.214	.725
รวม		2.397	.093	2.421	.078	1.522

จากตารางที่ 14 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกันด้วย

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1.	ความพอประมาณ	2.386	.174	2.474	.205	2.595*
2.	ความมีเหตุผล	2.319	.173	2.458	.195	3.555**
3.	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	2.321	.165	2.514	.218	4.881**
4.	เงื่อนไขความรู้	2.401	.209	2.545	.216	3.499**
5.	เงื่อนไขคุณธรรม	2.427	.177	2.523	.247	2.422*
รวม		2.371	.079	2.503	.093	7.779**

* $P < .05$

** $P < .01$

จากตารางที่ 15 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเจตคติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความมีเหตุผล ด้านการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านเงื่อนไขความรู้ก็มีเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย ส่วนด้านความพอประมาณ และด้านเงื่อนไขคุณธรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	
1.	ความพอประมาณ	2.355	.236	2.471	.246	3.383**
2.	ความมีเหตุผล	2.417	.161	2.561	.184	4.256**
3.	การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี	2.378	.163	2.535	.219	4.528**
4.	เงื่อนไขความรู้	2.481	.139	2.583	.178	3.158**
5.	เงื่อนไขคุณธรรม	2.489	.192	2.659	.279	4.000**
รวม		2.438	.099	2.553	.148	5.341**

** $P < .01$

จากตารางที่ 16 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเจตคติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย

4) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการใช้หลักสูตร

4.1) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่โรงเรียน

ผลการประชุมครูผู้สอนและครูประจำชั้นของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ร่วมโครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิลเพิ่มขึ้น โดยร่วมกับพ่อแม่เก็บและสะสมขยะรีไซเคิลมาขายทุกครอบครัว ทุกคนเปิดบัญชีออมทรัพย์ สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียน ร้อยละ 100 ทำสมุดบันทึกความดี ร้อยละ 100 ทำสมุดบันทึกรับ จ่าย ออม ร้อยละ 100 มีพฤติกรรมในการดูแลรักษาสถานที่ของเครื่องใช้ส่วนตัวดีมาก ใช้สิ่งของคุ้มค่า เช่น ใช้ดินสอสี สมุดใช้จนหมด ปิดไฟ ปิดพัดลมเมื่อเลิกใช้โดยครูไม่ต้องเตือน กดน้ำดื่มแต่พอดื่มไม่เหลือทิ้ง รับประทานอาหารหมดจาน แต่งกายเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบ ไม่เหยียบส้นรองเท้า มีมารยาท ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ มาโรงเรียนทันเวลา และรับผิดชอบทำความสะอาดห้องเรียน ทำความสะอาดเขตพื้นที่รักษาความสะอาด นำสิ่งของมีค่าที่พบมามอบครู ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านการเรียนตามหลักสูตร พบว่า สามารถดำเนินกิจกรรมการสอนไปได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ในการฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ควรใช้กระบวนการทางสังคม โดยให้มีกลุ่มหรือบุคคลที่ปฏิบัติดีนำหรือทำเป็นแบบอย่าง ครูเสริมแรงด้วยการชม ยกย่อง นำมายกตัวอย่างพฤติกรรมดี เสริมสร้างวินัยเชิงบวก หลีกเลี่ยงการลงโทษ การดำเนินเมื่อนักเรียนปฏิบัติผิด ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา คือ ส่งเสริมให้โรงเรียนมีการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทั้งโรงเรียน เป็นโรงเรียนพอเพียงทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

4.2) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่บ้าน

หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากการสอบถามผู้ปกครองนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกินที่พอดี ร้อยละ 54.5 รองลงไปที่กินจุบกินจิบ ร้อยละ 20.1 รองลงไป กินไม่หมด ร้อยละ 15.9 ด้านพฤติกรรมการเล่นส่วนใหญ่เล่นพอดี ร้อยละ 58.0 รองลงไป ใช้เวลาดูทีวีนาน ร้อยละ 18.1 รองลงไป คือ ชอบสะสมของเล่น ร้อยละ 12.2 เมื่อลูกอยากได้ของเล่นส่วนใหญ่จะถามเหตุผลก่อนซื้อ ร้อยละ 81.1 รองลงไปไม่ซื้อให้ ร้อยละ 12.2 ด้านการช่วยเหลือตนเองส่วนใหญ่สามารถแต่งตัวได้เอง ร้อยละ 30.7 รองลงไปกวาดบ้านได้ ร้อยละ 23.4 รองลงไปสามารถล้างจานได้ ร้อยละ 19.7 ส่วนพฤติกรรมการใช้สิ่งของส่วนตัวส่วนใหญ่จะใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า ร้อยละ 68.9 และใช้ของใช้ไม่คุ้มค่า ร้อยละ 25.7 โดยเฉลี่ยนักเรียนจะได้เงินไปโรงเรียนวันละ 30 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ไม่หมด ร้อยละ 70.9 และใช้หมด ร้อยละ 25.7 สำหรับเงินที่เหลือส่วนใหญ่จะนำไปหยอดกระปุกออมสิน ร้อยละ 89.2 รองลงไปคือฝากธนาคาร ร้อยละ 8.8 ความรู้ที่ผู้ปกครองสอนบุตรหลานในการดำเนินชีวิต ได้แก่ สอนให้ขยันเรียน ให้มีความอดทน การช่วยเหลือตนเอง มารยาทในการพูดจากับผู้ใหญ่ และ สอนการทำงานบ้าน ส่วนคุณธรรมที่ผู้ปกครองสอนบุตรหลานในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การประหยัดอดออม ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ และความมีน้ำใจ

4.3) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครองนักเรียน

ตารางที่ 17 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครองนักเรียน

ประเด็นพิจารณา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
ด้านการปฏิบัติการสอน			
1. การเตรียมการสอนของครู	4.77	0.43	มากที่สุด
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.78	0.42	มากที่สุด
3. การมอบหมายงานให้นักเรียน	4.88	0.32	มากที่สุด
4. การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลนักเรียน	4.82	0.39	มากที่สุด
5. การรายงานผลการเรียนรู้	4.77	0.47	มากที่สุด
ภาพรวมด้านการปฏิบัติการสอน	4.80	0.18	มากที่สุด
ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน			
1. การช่วยเหลือและพึ่งพาตนเอง	4.62	0.52	มากที่สุด
2. การประหยัด อดออม	4.72	0.45	มากที่สุด
3. การใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า	4.87	0.39	มากที่สุด
4. ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	4.70	0.50	มากที่สุด
5. ความมีระเบียบวินัย	4.77	0.47	มากที่สุด
6. การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	4.80	0.44	มากที่สุด
7. การรู้จักแบ่งเวลา	4.68	0.50	มากที่สุด
8. ความซื่อสัตย์	4.78	0.56	มากที่สุด
9. ความกตัญญู	4.77	0.53	มากที่สุด
10. การช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานพ่อแม่	4.83	0.38	มากที่สุด
ภาพรวมด้านผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	4.75	0.15	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.77	0.11	มากที่สุด

จากตารางที่ 17 พบว่าความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครองนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็น
รายด้านพบว่าทุกด้านก็มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน ได้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการพัฒนาหลักสูตรได้องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรได้แก่ วิสัยทัศน์ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ เป้าหมาย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์ (2545 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากภายในสู่ภายนอกที่มุ่งเอาชนะกิเลสที่มีอยู่ในจิตใจ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการมีปัญญารู้เท่าทันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นการพัฒนาตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อมด้วยความสมดุล เมื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้แล้วสามารถประยุกต์ใช้กับสังคม ชุมชนอื่น ๆ ได้ สามารถแก้ปัญหที่เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคมได้ ด้วยความมีสติ และมีปัญญา ผลการวิจัยของ พิธาว์ บุญเพลิง (2550) พบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่หนึ่ง ด้านการจัดการเรียนการสอนองค์ประกอบอันดับที่สอง ที่บ่งชี้ความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยของ สุวิมล ธนะผลเลิศ (2542) พบว่า กิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดเพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชีวิตไทย นักเรียนมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีสามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น ใช้เงินอย่างประหยัด ช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยหาเลี้ยงครอบครัว ขยันมากกว่าเดิม มีเงินเหลือเก็บ มีการศึกษาสูงขึ้น มีงานทำที่ดี ครอบครัวย่างประมาท คน มีความสุจริต

ด้านรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 15 - 16) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 53.38 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครูส่วนใหญ่ร้อยละ 89.38 จัดการเรียนการสอนโดยการสอดแทรกในสาระการเรียนรู้ที่สอน และจัดในรูปโครงการและกิจกรรม เช่น โครงการออมทรัพย์ สหกรณ์โรงเรียน โครงการสำรวจของใช้จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุพิน พลบุญ (2551 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงไม่เสี่ยงความยากจน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมธินี ศรีลาศักดิ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยโครงงาน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ผลการวิจัยพบว่า หลังเรียนนักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73 สุวิมล ณะผลเลิศ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โครงการนำร่อง : การศึกษาและพัฒนาทักษะการคิดเพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนห้วยทรายประชาสรรค์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อปลูกฝังทักษะกระบวนการคิดแล้วทำให้มีระดับการวางแผนที่ดีขึ้น แตกต่างจากเดิมทุกคนทุกสถานการณ์ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนพบว่า นักเรียนที่นี้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีชีวิตไทยเป็นอย่างดี และ พิชรินทร์ รุจิรานุกูล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่เข้าใจว่าการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือใช้ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เข้าใจว่า คือ 8 คุณธรรมพื้นฐาน และคุณธรรมอื่นๆ เช่น อดทนอดกลั้น พอเพียง พอประมาณ สติปัญญา

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิธีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ซึ่งพบว่า หลังจากทีนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงงานปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงงานอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และความรู้ต่างๆ นำเสนอสิ่งเหลือใช้ในโครงงานมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ

เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวก และความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีเจตคติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของธิดา โมสิกรัตน์ และคณะ (2550) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิธีการสอนโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อวิธีการสอนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.75) หลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็นระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28) และสอดคล้องกับสุวิมล ธนะผลเลิศ (2542) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง “โครงการนาร่อง : การศึกษาและพัฒนาทักษะการคิดเพื่อปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนห้วยทรายประชาสรรค์ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบระดับการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุมทั้ง 10 สถานการณ์ซึ่งจะไม่มีการสอน มีแต่การสัมภาษณ์ก่อนและหลังที่จัดกิจกรรมให้กลุ่มทดลองแล้ว โดยกลุ่มควบคุมจะถูกแยกไปต่างหาก พบว่า เมื่อได้รับการสัมภาษณ์ทั้ง 10 สถานการณ์เดิม ปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมมีทักษะกระบวนการคิด มีระดับการรับรู้แตกต่างไปจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพียง 3 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์ที่ 1 , 8 , 9 นักเรียนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่และมีความเข้าใจในแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงประกอบกับมีสภาพแวดล้อมเป็นวิถีชีวิตไทยในชนบทได้เป็นอย่างดี ไม่ค่อยมีรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย จะอยู่กับบ้าน ช่วยงานบิดามารดา ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ทำไร่ ไร่ข้างล่างหญ้า หักหน่อสับปะรด ไร่ข้างเฝ้าเล่าเปิด - ไร่ หารายได้เสริม หรือบางคนเป็นแคดดี้ตามสนามกอล์ฟ ที่มีหลายแห่งในอำเภอลำลูกเกด ชีวิตความเป็นอยู่จึงเรียบง่าย พออยู่พอกินถึงจะเป็นยุคไอเอ็มเอฟก็ตาม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ” ผลการวิจัยพบว่า ในการทำโครงการอาชีพของนักเรียนนั้นยังมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัดและใช้อย่างสิ้นเปลืองรวมทั้งยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่าง ๆ แก่กัน หลังจากนี้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัด มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และความรู้ต่างๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงการมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนใน

ครอบครัวยังให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและครูผู้สอนเป็นไปในทางบวก และความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน

ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผ่านการวิเคราะห์มาแล้วว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีความเหมาะสมของหลักสูตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ นี้ ได้เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ผลการวิจัยและความรู้ที่ได้ดังนี้

5.1.1 สถานภาพและบทบาทของชุมชน จากกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนการร่างหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการสรุปผล สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่ว่า “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์” ซึ่งสามารถสรุปบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีบุคคลที่เป็นตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความเห็นร่างหลักสูตร ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาการและสมาชิกอบต. ส่งผลให้มีการสนับสนุนโครงการที่สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ โครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิล การนำแนวคิดการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนไปขยายผลสู่การพัฒนาท้องถิ่นเชิงนโยบายของตำบล

2) ผู้นำท้องถิ่นฝ่ายปกครอง คือ กำนันตำบลเขาขาวและผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 และ 4 นอกจากจะมีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีหน้าที่กำกับ ติดตาม ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาในฐานะของกรรมการสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของสถานศึกษางานพัฒนาหลักสูตร การเป็นผู้เผยแพร่ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน การประชุมชี้แจงแก่ลูกบ้าน และการชักนำประชาชนในการพัฒนาบุตรหลานให้มีความพอเพียง

3) องค์กรและหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานนิคมสหกรณ์ทุ่งสง ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี-การเกษตร และโรงเรียนในตำบลเขาขาว ได้ส่งตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรและได้ตระหนักว่าจะร่วมกับโรงเรียนในการผลักดันการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนภารกิจปกติที่แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ที่จะต้องทำ

4) ผู้ปกครองนักเรียน ถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรง ซึ่งโรงเรียนได้ใช้เป็นหน่วยเก็บข้อมูลทั้งจากแบบสอบถาม การจัดประชุมชี้แจงหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างความร่วมมือในการร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ส่งผลให้ต้องเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ การสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมความพอเพียง การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรของนักเรียน

5.1.2 วิธีการจัดทำหลักสูตร

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปวิธีการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

1) การเตรียมการ เป็นวางแผนในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรโดยใช้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนเป็นผู้กำหนดกรอบแนวคิด ทิศทางและแนวการดำเนินการ แบ่งและมอบหมายหน้าที่ในการดำเนินงาน ตลอดจนควบคุม กำกับ และติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

2) การดำเนินการสร้างหลักสูตร การสร้างจำเป็นต้องใช้ขั้นตอนดังนี้

2.1) แต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตรฯ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพและบริบทโดยรอบ ชุมชน ศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาบริเวณใกล้เคียง ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อยกร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2) ประชุมสัมมนาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วน เช่น ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าวิชาการโรงเรียน ผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนจากหน่วยงานด้านการพัฒนาชุมชน ครูผู้สอน และผู้แทนผู้ปกครอง เพื่อพิจารณาร่างหลักสูตร วิพากษ์ วิจารณ์ และเสนอแนะ รวบรวมข้อมูลจากการประชุม ปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรและจัดพิมพ์

2.3) ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร ได้แก่ ครูผู้สอนเพื่อทำการวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนรู้ จัดทำ จัดหาสื่อและเครื่องมือวัดและประเมินผล ประชุมชี้แจงผู้ปกครองนักเรียนที่จะต้องสร้างความตระหนักและความร่วมมือในการร่วมกันจัดกิจกรรมและจัดการเรียนรู้

2.4) การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแก่โรงเรียน ได้แก่ การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมสนับสนุน การจัดทำป้ายคำขวัญ ป้ายแสดงความรู้ หลักคิดในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง การให้ความรู้เสริม การสอดแทรกในกิจกรรมโดยรวมของโรงเรียนทั้งการทำกิจกรรมหน้าแถว การประชุมสวดสัปดาห์ การพบครูประจำชั้นประจำวัน และครูเวรประจำวัน

3) ทดลองใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการที่จะพิสูจน์สมมติฐานว่า หลักสูตรที่ได้นั้นทำให้นักเรียนมีการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีเจตคติดีขึ้นหรือไม่ โดยดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรทำการสอนและจัดกิจกรรมตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ภายในขอบเขตเวลาที่กำหนด

4) สรุปผลการใช้หลักสูตร จะพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความรู้ มีวิถีปฏิบัติ และเจตคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

5.1.3 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากการทดลองใช้หลักสูตรก่อให้เกิดผลดีกับนักเรียนที่โรงเรียนและครอบครัวดังนี้

1) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่โรงเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ร่วมโครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิลเพิ่มขึ้นโดยร่วมกับพ่อแม่เก็บและสะสมขยะรีไซเคิลมาขายทุกครอบครัว ทุกคนเปิดบัญชีออมทรัพย์ สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียน ทำสมุดบันทึกความดี ทำสมุดบันทึกรับจ่าย ออม มีพฤติกรรมในการดูแลรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวดีมาก ใช้สิ่งของคุ้มค่า เช่น ใช้ดินสอ สี สมุดใช้จนหมด ปิดไฟ ปิดพัดลมเมื่อเลิกใช้โดยครูไม่ต้องเตือน กดน้ำดื่มแต่พอดื่มไม่เหลือทิ้งรับประทานอาหารหมดจาน แต่งกายเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบ ไม่เหยียบ踐รองเท้า มีมารยาท ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ มาโรงเรียนทันเวลา และรับผิดชอบทำความสะอาดห้องเรียน ทำความสะอาดเขตพื้นที่รักษาความสะอาด นำสิ่งของมีค่าที่พบมามอบครู ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม

2) ผลที่กับครอบครัวของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกิน การเล่นที่พอดี ถ้าลูกอยากได้ของเล่นส่วนใหญ่พ่อแม่จะถามเหตุผลก่อนซื้อ นักเรียนรู้จักช่วยเหลือตนเองมากขึ้น มีพฤติกรรมการใช้สิ่งของส่วนตัวที่คุ้มค่าขึ้น นำเงินที่เหลือจ่ายไปหยอดกระปุกออมสินเพื่อออม ผู้ปกครองสอนบุตรหลานในการดำเนินชีวิต ได้แก่ สอนให้ขยันเรียน ให้มีความอดทน การช่วยเหลือตนเอง มารยาทในการพูดจากับผู้ใหญ่ และ สอนการทำงานบ้าน ส่วนคุณธรรมที่ผู้ปกครองสอนบุตรหลานในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การประหยัดอดออม ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ และความมีน้ำใจ และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) โรงเรียนควรนำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องไปจนนักเรียนจบช่วงชั้น โดยถือเป็นการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาปกติ และมีการจัดทำระบบประเมินผลที่ชัดเจน รัดกุม และน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่น การจัดทำตัวชี้วัดระดับคุณภาพผู้เรียนแล้วทำการประเมินรายบุคคล

2) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมหรือดำเนินโครงการส่งเสริมการปฏิบัติตนของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา แม้ว่าการเรียนการสอนตามหลักสูตรเสร็จสิ้นแล้วเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่คงทนต่อผู้เรียน

3) โรงเรียนควรขยายผลการพัฒนาหลักสูตรไปสู่ักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยอาจพัฒนาต่อยอดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1

- 4) ควรใช้ฐานการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนในการสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงาน องค์กรอื่นในชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความพอเพียง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีนามัย เป็นต้น
- 5) ควรขยายผลการใช้หลักสูตรไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ในตำบลเขาขาว หรือตำบลอื่นที่อยู่ใกล้เคียง

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2540. **รายงานผลการกำหนดขอบเขตการส่งเสริมพัฒนาการเกษตรของนิคมสหกรณ์ทั่วประเทศ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กมล ภู่งประเสริฐ. 2545. **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท เมธีพิปส์ จำกัด.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และคณะ. 2550. **พพ.809**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ทิสนา เขมมณีและคณะ. 2542. **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบการคิด**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นัฏราภรณ์. 2545. **การออกแบบการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ. 2540. **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554)**. กรุงเทพฯ : พัฒนาหลักสูตร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร? พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาหลักสูตร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549. แนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550. นโยบาย สพฐ. 2551. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย. 2543. คู่มือกรรมการดำเนินการสหกรณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

บริษัทสกายบุ๊กส์. 2546. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549). กรุงเทพฯ : บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.

วารสาร

สุเทพ ชนะบวรสกุล. 2551. “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” วารสารวิชาการ. 11 ตุลาคม – ธันวาคม, 4

เปรมวดี ศรีธนพล. 2551. “คุณธรรมนำความรู้...สู่ห้องเรียน” วารสารวิชาการ. 11 ตุลาคม – ธันวาคม, 4

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงศึกษาธิการ. 2550. “แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา.” (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.geocities.com/learn952/popaeing01> [11 กรกฎาคม 2551]

มติชน. 2550. “การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา” (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.matichon.co.th/matichon> [10 ตุลาคม 2551]

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. 2549. “แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ” (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.geocities.com/learn952> [14 สิงหาคม 2551]

- ปริญญ์ พิบูลสราวุธ และระวีวรรณ ภาคพรต. 2550. “กรอบแนวคิดในการจัดทำร่างหลักสูตร
เศรษฐกิจพอเพียง” (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.sufficiencyeconomy.org> [10
สิงหาคม 2551]
- ปริญญ์ พิบูลสราวุธ 2551. “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” (ออนไลน์) สืบค้น
จาก : http://www.vec.go.th/doc/document/news/t_0449/mail.htm [10 มีนาคม 2551]
- ประทีป แสงเปี่ยมสุข. 2550. "เศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนการสอนและการดำเนิน
ชีวิต" การศึกษาไทย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 28 มกราคม 2550 หน้า 43 - 45. (ออนไลน์) สืบค้น
จาก : <http://us.geocities.com/phichitnfc/KN8.htm>
- นิยม บุญญานาม 2550. “หลักเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน” (ออนไลน์) สืบค้นจาก :
<http://www.stou.ac.th/study/sumrit/9-52/page5-9-52.html> [20 เมษายน 2551]
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2550. “การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา” วารสารเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้บนโลก
ออนไลน์ สืบค้นจาก : <http://nawaporn.files.wordpress.com> [18 พฤศจิกายน 2551]
- อภิชัย พันธเสน และปัทมาวดี โพชนุกูล. 2550. “โครงการสังเคราะห์งานวิจัยข้อเขียน และบทความ
เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง” สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบท
แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (ออนไลน์) สืบค้นจาก :
<http://www.okrd.org/flash/knowledge/75.swf>. [10 สิงหาคม 2551]
- ธิดา โมสิกรัตน์ และคณะ. 2550. “การพัฒนาวิธีการสอนโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรูปแบบคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” สถาบันการจัดการเพื่อชนบท
และสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. (ออนไลน์) สืบค้น
จาก : <http://www.okrd.org/flash/knowledge/75.swf>. [10 สิงหาคม 2551]
- ยุพิน พลบุญ. 2551. “การพัฒนาเอกสารประกอบการสอน กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหน่วยการ
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไม่เสียความยากจน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ครูบ้านนอกดอทคอม. (ออนไลน์) สืบค้นจาก :
<http://www.kroobannok.com/board> [10 มีนาคม 2551]

BOOK

Elifson, Kirk W. Richard P. Runyon and Audrey Haber. 1990. **Fundamentals of Social Statistics.**

2 nd ed. New York : McGraw-Hill, Inc.

Ferguson, George Andrew. 1981. **Statistical Analysis in Psychology and Education.** Singapore :

McGraw-Hill, Inc.

Gronlund and Linn, Robert L. 1990. **Measurement and Evaluation in Teaching.** New York :

Macmillan.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

1. โรงเรียนอื่น ๆ ในท้องถิ่นสามารถนำหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสงพัฒนาขึ้นไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้
2. โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสงเป็นแหล่งศึกษาหรือต้นแบบในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และการบริหารโรงเรียน
3. หน่วยงานและองค์กรภาครัฐอื่นสามารถสร้างเครือข่ายพัฒนาท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับโรงเรียนได้
4. ประชาชนในท้องถิ่นสามารถศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสงได้

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมา
และผลที่ได้รับตลอดโครงการ**

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการมา	ผลที่ได้รับ
เพื่อพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง	ศึกษาองค์ความรู้ รวบรวม ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแหล่งเรียนรู้	- ศึกษาเอกสาร 41 ชิ้น - ค้นข้อมูลทาง Internet 63 ครั้ง - ศึกษาแหล่งเรียนรู้ 30 แห่ง - ศึกษาสภาพและบริบทของชุมชน	สำเร็จ 100 %
	ร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้	- แต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตร - ดำเนินการร่างหลักสูตร	สำเร็จ 100 %
	ประชุมสัมมนาคณะกรรมการ บริหารหลักสูตรและผู้ทรง คุณวุฒิเพื่อพิจารณาร่าง หลักสูตร	- ประสานงานคณะกรรมการบริหาร หลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้า งานวิชาการของโรงเรียนในพื้นที่ ใกล้เคียง กรรมการสถานศึกษา ผู้นำ ชุมชน ศึกษาพิเศษ - จัดประชุมสัมมนา 1 วัน - ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร	สำเร็จ 100 %
	ประชุมเชิงปฏิบัติการครู เพื่อ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือวิจัย	- ประสานงานผู้บริหาร โรงเรียนและ ครูช่วงชั้นที่ 1 - จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครู 3 วัน	สำเร็จ 100 %
	จัดทำรายงานความคืบหน้า	- รายงานความคืบหน้า	สำเร็จ 100 %
	ทดลองใช้หลักสูตร	- จัดประชุมครูและบุคลากรทุกคน เพื่อสร้างความตระหนัก 1 ครั้ง - ประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ ความรู้และขอความร่วมมือ 1 ครั้ง - Pretest - จัดการเรียนตามหลักสูตร/กิจกรรม เสริมของโรงเรียน - Posttest - สอบถามการส่งเสริมและความพึง พอใจจากผู้ปกครอง	สำเร็จ 100 %

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่วางแผนไว้	กิจกรรมที่ดำเนินการมา	ผลที่ได้รับ
เพื่อพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง	สรุปผลการทดลอง	-จัดประชุมครูผู้สอนและ ครูประจำชั้นเพื่อสรุปผล การสอน 1 ครั้ง - วิเคราะห์ข้อมูล - สรุปผลการทดลอง	สำเร็จ 100 %
	จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	- จัดพิมพ์รายงานตามแบบ ที่กำหนด	สำเร็จ 95 % เนื่องจากทดลองใช้ หลักสูตรเสร็จสิ้นในเดือน กรกฎาคม รายงานจึงยัง ขาดการตรวจสอบ พิสูจน์ อักษร โดยละเอียด

รายนามทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. นายศักดิ์จิต มาศจิตต์	ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนบ้านเสม็ดจวน
	วุฒิการศึกษา	ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา)
2. นายวัฒนะ พรหมเพชร	ตำแหน่ง	อาจารย์ ภาควิชาจิตวิทยาฯ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
	วุฒิการศึกษา	วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก)
3. นายประเสริฐ พรหมสร	ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตร
สพท.นครศรีธรรมราช เขต 2
	วุฒิการศึกษา	ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา)
4. นางสุภาภรณ์ สังฆะเลขา	ตำแหน่ง	ครู โรงเรียนบ้านไผ่ใหญ่
สพท.นครศรีธรรมราช เขต 2
	วุฒิการศึกษา	ศษ.ม. (การวัดผลและวิจัยการศึกษา)
5. นางสาววิไลวรรณ สวัสดิวงศ์	ตำแหน่ง	ครู โรงเรียนบ้านควนลำภู
สพท.นครศรีธรรมราช เขต 2
	วุฒิการศึกษา	ศษ.ม. (หลักสูตรและนิเทศการศึกษา)

**รายนามคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง**

1. นายสมศักดิ์ ชอพล	ผู้อำนวยการโรงเรียน
2. นายพิทยา สังขะเลขา	รองผู้อำนวยการโรงเรียน
3. นางวันเพ็ญ รัตนบุรี	ครูชำนาญการพิเศษ
4. นางอุรา หะริตะวัน	ครูชำนาญการพิเศษ
5. นางกัตติกา เลิศมัลลย์	ครูชำนาญการพิเศษ
6. นายสันติ ไหมละเอียด	ครูชำนาญการ
7. นายสุชาติ หะริตะวัน	ครูชำนาญการ
8. นางราตรี แก้วพวง	ครูชำนาญการ
9. นางพัชรี อนุมาศ	ครูชำนาญการ
10. นางอรรยาณี สวัสดิ์	ครูชำนาญการ
11. นายกิตติพงษ์ เทพเลื่อน	ครูชำนาญการ

รายนามคณะกรรมการร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. นายพิทยา สังขะเลขา	ประธานกรรมการ
2. นายกิตติพงษ์ เทพเลื่อน	กรรมการ
3. นายพิพัฒน์ เลิศมัลลย์	กรรมการ
4. นายสุชาติ หะริตะวัน	กรรมการ
5. นางราตรี แก้วพวง	กรรมการ
6. นายกานต์ แม่นทอง	กรรมการ
7. นางวันเพ็ญ รัตนบุรี	กรรมการและเลขานุการ

รายนามครูผู้ทดลองสอนตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. นางอรรยาณี สวัสดิ์	ผู้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. นายกานต์ แม่นทอง	ผู้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
3. นางราตรี แก้วพวง	ผู้สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

พิจารณาร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. นายจ้านงค์ หนูแพชร ศึกษาานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. นายประเสริฐ พรหมสร ศึกษาานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. นายสถิตย์ รัตนบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งสงสหประชาสรรค์
4. นายสุพจน์ รัตนบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนิคมคีรี
5. นายสมศักดิ์ ขอบผล อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
6. นายพิทยา สังขะเลขา รองผู้อำนวยการโรงเรียน สหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
7. นายเกษม สังข์แก้ว กำนันตำบลเขาขาว
8. นายสุชาติ หนูแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลเขาขาว
9. นางมลทา พยาบาล พัฒนาการประจำองค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว
10. นายอุทิศ สวนกุล หัวหน้าหน่วยนิคมสหกรณ์ทุ่งสง
11. นางวันเพ็ญ รัตนบุรี หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
12. นางสาวนงรัตน์ เพชรด้วง หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านไสใหญ่
13. นางสาวลัดดา บุญทรง หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านสามัคคีธรรม
14. นายขวัญชัย สุขแสงศรี หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านเขาขาว
15. นายสนั่น ยอดแก้ว ครูชำนาญการ โรงเรียนทุ่งสงสหประชาสรรค์
16. นายนิยม ปานเผาะ ตัวแทนศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลเขาขาว
17. นางกัตติกา เลิศมัลลย์มาลย์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
18. นายสันติ ไหมละเอียด ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
19. นายสุชาติ หะริตะวัน ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
20. นางราตรี แก้วพวง ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
21. นางพัชรี อนุมาศ ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
22. นางอรัชยาณี สวัสดิ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
23. นายกิตติพงษ์ เทพเลื่อน ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
24. นางสาวพิสมัย สีใส สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว หมู่ที่ 3
25. นางสุภาภรณ์ สังขะเลขา หัวหน้างานวัดและประเมินผลโรงเรียนบ้านไสใหญ่
26. นางสาวินี เดชสง ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านนาโพธิ์
27. นายพิพัฒน์ เลิศมัลลย์มาลย์ ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง
28. นายอมรเทพ ธานีรัตน์ ครูชำนาญการ โรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง

การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : โรงเรียนสหกรณ์นิคมสิรินธรทุ่งสง

นายพิทยา สังขะเลขา
โรงเรียนบ้านนาโพธิ์ อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช
E-mail : pit_2519@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเพื่อเปรียบเทียบความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนโรงเรียนสหกรณ์นิคมสิรินธรทุ่งสง ปีการศึกษา 2552 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบ แบบประเมินคุณลักษณะด้านการปฏิบัติ และแบบสอบถามวัดเจตคติ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ใช้เวลาเรียน 20 ชั่วโมง สร้างโดยยึดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้กับหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการใช้หลักสูตรพบว่า ความรู้และการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติของนักเรียนต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่ามีเจตคติก่อนเรียนและหลังเรียนไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

1.บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 78 บัญญัติให้บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศไทยอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้โดยได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้ 3 มิติ คือ (1) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน (2) การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ และ (3) การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข เป้าหมายการศึกษาชาติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 6 การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนสหกรณ์นิคมสิรินธรทุ่งสงตั้งอยู่ในบริเวณหน่วยนิคมสหกรณ์ทุ่งสง ตำบลเขาขาว อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช นักเรียนในเขตบริการเป็นบุตรหลานของสมาชิกสหกรณ์ที่ก่อตั้งมากกว่า 50 ปี รากฐานการดำเนินชีวิตของชุมชนสหกรณ์จะแสดงออกถึงการพึ่งพาตนเอง รับผิดชอบตนเองและ

สังคม เอื้ออาทรผู้อื่น อาศัยหลักประชาธิปไตย ได้แก่ มีความเสมอภาค เทียงธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส และสามัคคี แต่ด้วยสภาวะปัจจุบันนักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลานของเหล่าสมาชิกสหกรณ์กลับมีพฤติกรรมที่ต่างออกไป เช่น บริโภคอย่างฟุ่มเฟือย ขาดทักษะในการพึ่งพาตนเอง ไม่ประหยัดอดออม เป็นต้น สอดคล้องกับรายงานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลของครูประจำชั้นปีการศึกษา 2550 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้เงินมาโรงเรียนมากกว่าความจำเป็นที่ต้องใช้ ใช้อุปกรณ์การเรียนและของใช้ส่วนตัวไม่คุ้มค่า ขาดจิตสำนึกในการรักษาทรัพย์สินสาธารณะ ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาคุณลักษณะของนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ และพัฒนาเยาวชนให้มีความพอเพียง จึงต้องพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาจัดการเรียนรู้แก้ปัญหาของนักเรียนตามที่กล่าวแล้วข้างต้น อีกทั้งเป็นการสร้างพื้นฐานการใช้ชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนส่งผลดีต่อผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติต่อไป

2.วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สืบหาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร

ศึกษาองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแหล่งเรียนรู้ ใช้แบบสอบถามผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 148 ครอบครัว เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

ขั้นที่ 2 ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร

1) ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา และเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการร่างหลักสูตร

2) ร่างหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ส 3.1 เข้าใจ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

3) จัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการบริหารหลักสูตรร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาร่างหลักสูตร ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์

4) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครูผู้สอนและครูประจำชั้นเพื่อสร้างความตระหนัก สร้างความรู้ความเข้าใจ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดหาสื่อ สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล และกำหนดเวลาในการสอน จัดพิมพ์เอกสารแผนการจัดการเรียนรู้

5) นำหลักสูตรที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ คือ ประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของหลักสูตร

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร

1) จัดประชุมครูและบุคลากรของโรงเรียนเพื่อชี้แจงการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร กำหนดแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแต่ละฝ่ายงาน เช่น ฝ่ายงานกิจการนักเรียน ฝ่ายงานวิชาการ ฝ่ายงานอาคารสถานที่ เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ทั้งที่เป็นกายภาพและกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นตามแผนงานหรือโครงการประจำ

2) ประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต และชี้แจงการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร

3) ทำการทดสอบวัดความรู้ ประเมินวิถีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4) ทดลองจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด โดยให้มีผู้สอนชั้นเรียนละ 1 คน รวมผู้สอนทั้งหมด 3 คน ใช้เวลาเรียนปกติของคาบเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สัปดาห์ละ 2 คาบ เป็นเวลา 10 สัปดาห์

5) ทดสอบวัดความรู้ ประเมินวิถีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนหลังเรียน

6) ใช้แบบสอบถามการส่งเสริมการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรกับผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 4 สรุปผลการใช้หลักสูตร

ประชุมครูผู้สอนและครูประจำชั้นในด้านของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ด้านการใช้หลักสูตร และปัญหาอุปสรรค

3.ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

3.1.ผลการศึกษากการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง สร้างโดยยึดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลัก บูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลาย เช่น เรียนในห้องเรียนปกติ ปฏิบัติกิจกรรม ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ศึกษาสถานการณ์จริงและเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้โครงการและกิจกรรมของโรงเรียนสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น โครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิล โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมบ่มเพาะความดี หลักสูตรฯ มีดัชนีความสอดคล้องสูงกว่าเกณฑ์ และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 หน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้

ชั้น	หน่วย	แผนการจัดการเรียนรู้
ป.1	ชีวิตสดใส หัวใจพอเพียง เรียน 20 ชม.	1.การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ 2.การใช้จ่ายและเก็บออม 3. การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า 4. รักถิ่นเกิด 5. สนุกกับแอโรบิค
ป.2	สุขภาพสบายใจ ใช้ชีวิตพอเพียง เรียน 20 ชม.	1.รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ 2.รู้รายได้และรายจ่าย 3.ทำบัญชีรับจ่าย 4.ฝึกการออม 5.สิ่งแวดล้อมกับชีวิต 6.กินอยู่พอเพียงสุขภาพ สบายใจ
	วางแผนชีวิต ต้องคิดอย่างพอเพียง เรียน 20 ชม.	1.ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ 2.วางแผนใช้เงินอย่างพอเพียง 3.อนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อชีวิตที่ยั่งยืน 4.รักสิ่งแวดล้อม รักชุมชนของเรา 5.รักออกกำลังกาย กินอยู่พอเพียง ใช้ชีวิตสมดุล 6.รักบ้านเกิด รักทรัพยากรธรรมชาติ

3.2 ผลการเปรียบเทียบความรู้ วิถีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังเรียนรู้ตามหลักสูตร

1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิถีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย ส่วนด้านความมีเหตุผล ด้านการมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี และด้านเงื่อนไขความรู้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจตคติของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรไม่แตกต่างกัน

2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิถีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วย และเจตคติของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรการจัดการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีวิถีปฏิบัติโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านก็มีวิถีปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยและเจตคติของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.สรุปผล

ความรู้ วิธีปฏิบัติ และเจตคติของนักเรียนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นที่พึงพอใจของครูและผู้ปกครอง ร่วมโครงการทุนการศึกษาจากขยะรีไซเคิล กิจกรรมออมทรัพย์ เป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียน บันทึกรักความดี และบันทึกรับ จ่าย ออมร้อยละ 100 มีพฤติกรรมในการดูแลรักษาสິงของเครื่องใช้ส่วนตัวดีมาก ใช้สิ่งของคุ้มค่า เช่น ใช้ดินสอ สี สมุดจนหมด ปิดไฟ ปิดพัดลมเมื่อเลิกใช้ กัดน้ำดื่มแต่พอดื่ม รับประทานอาหารหมดจาน แต่งกายเรียบร้อย ไม่เหยียบส้นรองเท้า มีมารยาท มาโรงเรียนทันเวลา และรับผิดชอบทำความสะอาดห้องเรียนและเขตพื้นที่รักษาความสะอาด นำสิ่งของมีค่าที่พบมามอบครู ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

5.การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ตามปกติ หรือใช้แก้ไขปัญหาโรงเรียนที่นักเรียนมีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม
2. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในขั้นตอนการร่างหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการสรุปผล สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมทางการบริหารที่ว่า “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์”
3. เกิดการเชื่อมต่อกับหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตรและได้ตระหนักร่วมกันที่จะร่วมกับโรงเรียนในการผลักดันการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. ผู้ปกครอง ได้เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ การสร้างลักษณะนิสัยและค่านิยมความพอเพียง การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรของนักเรียน
- 5.ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและชุมชน ตระหนักและเห็นความสำคัญในการปรับใช้กับนักเรียนในช่วงชั้นอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการผู้บริหารโรงเรียนทำวิจัย คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และโรงเรียนสหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งสง

เอกสารอ้างอิง

- [1] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 1 – 127. 24 สิงหาคม 2550.
- [2] สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย. 2543. คู่มือ
กรรมการดำเนินการสหกรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- [3] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545.
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.